

1. હ મવિજયછ નૈન લાયખેરી-અ ધમાળા પુસ્તક બોધુ

પ્રાણીપોકાર.

અનાર-સાંકળવદ પિતામ્બરદાસ શાહ.

સામળાણની પોળ-અમદાવાદ.

1. શક-મી હ સવિજયછ નૈન લાયખેરીના સેક્રેટરી

નેશ ગભાઈ છોટાલાલ સુતરીયા.

અમદાવાદ.

પ્રદિસા પરમો ધર્મ:- (સર્વ શાસ્ત્ર માન્ય)

હાલુકા

દયા ધર્મકા મૂલ હે "પાપ મૂલ અભિમાન,

ગુલસી દયા ન ધર્મગે, જનનજ ધર્મો પ્રાન

આવૃત્તિ રૂ ૭ પ્રા ૧૦૦૦૦

અમદાવાદ

ધી "દાયમ દ બુધિથી" પ્રિન્સિપલ પ્રેસર્મા

પરીખ દેવીદાસ જનસાહે દાપી

સંવત ૧૯૬૮ સને ૧૯૧૨

અમદાવાદ

પ્રસ્તાવના

પ્રિય પાઠકશ્રી ! આ લઘુ પુસ્તક “પ્રાણી પોકાર” સાક્ષાત્ ૫
 પાંથી છે પ્રાણી માત્રને પોતાના પ્રાણથી અધિક હજુ દુનીઆમાં
 કાઢ પણ વસ્તુ નથી એ તી સ્પષ્ટ છે તેથી પોતાના પ્રાણ જેવા
 પ્રાણીના પ્રાણ મલી તેની ચેત્વ હદરખુજ કરાવવાનો આ પુસ્તકનો છે

મદારાધ્ય ! આપ જાણો છે કે પ્રાણી માત્રને પ્રાણના પ્રવાહ
 ને હમ વેદના વાય છે તે તેના સોજાન જાણે છે આપણાથી તે
 પણ સકાર નથી ત્યારે આ પાંથી પેટને માટે અતિ દુર બની નિરર્થ
 પ્રાણીઓનો વધ કરી તેને મદાર દુખ દેવું, એના સમાન ખીલુ એ
 અધમ હામ નથી આપનાં જાડ શાપી નાજરાથી મીઠા ફળનો સ્વા
 મળતો નથી પણ તેને હોરવાથી વરસોવરસ અમૃતસમાન ફળ

પ્રાણી માત્ર કુદરતનો બચોચા છે તેના દર્દી, દુધ, પી રૂ
 નદિ સેતાં તેને મૂળમાંથી ઉખેડી નાખે, એ દેશની દોષતનો
 બચાવ છે આખી આશમ ખીનતત્ત્વને કણુક કરી કે પરમે
 એક બચ્ચાને છાકાકવાની આવર ખીલ બચ્ચાને મારવાની
 એકા એક સાગી તે પરમકૃપાળુ દોષત નદિ પણ અને પાં
 દેશની અણુ દોષત હોઈએ અને છવનતત્ત્વના સાધનો છે
 ચવાથી માનવતા છવનતત્ત્વનો નાશ વાય છે પણ એ બિટ્ટીવા
 દુધ પીતા તેમજ જાન પ્રાણની આમદાનીતાં ઉત્તમ સાધનો

મનુષ્ય અને પશુ-પ ખી સર્વે પ્રાણપતિની પ્યારી પ્રજા છે,
 ચેત્વ હ સાફ મળે અને પશુ-પ ખીને ના મળે એ શું ન્યાય
 આશ્રિતોને વિશ્વાસ આપી તેનો જન સેવા એ ભારેમાં
 તેથી પશુઓને પણ પુત્રિપતિએ પોતાની પ્રિય પ્રજા તરીકે
 આપવો જોઈએ

પ્રિય વાંચકશ્રી ! તમે ન્યાયપ્રેમી અને સત્ય ચોખ્ખો છે તે
 પાંખીઓની ઉપશામતા અને તેના દુ ખોનો હેવાલ એમનાં કવનરૂપે
 સેવામાં મુકો છે તેને મનન કરી તેમની ચાકરીના બદલા તરી
 તેમનો બચાવ કરીશો તો તેમના ઉપર ગુન્જતો નુકસાન અટકશે,
 પુણ્યના આપ સાનિહાર થશે દિનદિન અસ્તુ

પ્રાણીપોકાર.

મંગળાચરણ

હરીગિત છંદ.

આ લોક ને પરલોકમા મંગળ પ્રવમ પ્રાણીદયા,
હિસા અમંગળ સ્વર્ગ ૧ અમંગળ ધોર નરક તણી ૨ પ્રિયા,
જીવતર અને મુખ ૩ ઈ જેવા આપણે મો માનીએ,
સૌ પ્રાણી માને ઈ તેવા દુખ ન ઈ પ્રમાણીએ ૧
લઘુ અથમાથી તત્વ શોધી દયા દીલમા લાવશે,
તો થશે મંગળ પ્રાણીનું ને કૃત કૃત્ય તમે યશે,
વર્ણો અથ હેતુ સકળ યાશે તત્વ અભિરૂચિ ભાગશે,
હિસા જશે જઠમૂળથી ને દયાનો જય જય થશે ૨

દોહરા.

પ્રાણી વર્ગમા સર્વથી, રાત્ર મનુષ્ય ગણાય,
કીડીથી ૧ કુજર લગી, માનવને વશ થાય ૧
મળ તણુ પાલણુ કરે, તે રાત્ર કહેવાય,
પશુ મળ છે આપણી, કેમ દુખ દેવાય ? ૨
પીડે ભૂખ તરસ થકી, પશુ પાણીને જેહ,
પાણી સલાખે નહિ, નર નહિ રાક્ષસ તેહ ૩
જે વણુ વાકે પ્રાણીને, પીડા કરે અપાર,
પ્રાણુ હણે પળવારમા, તે નર હિ સકે ધાર. ૪

માખ પાખ પગ કીડીનો, સૌ કુદરતથી થાય,	
મનુષ્ય મતિ ચાચે નહિ, તો કેમ નાશ કરાય ?	૫
કુદરતથી જે નીપજે, કુદરત કરે વિનાશ,	
અધિકાર નહિ મનુષ્યનો, જીવનો કરવા નાશ	૬
નાશ કરે પર પ્રાણનો, કોપે દેવ કરાળ,	
અજ્ઞ વસ્ત્ર ન મળે કદા, મરણુ યુગ હાલ	૭
લય નિદ્રા મૈથુન ને, આહારાદિક જે શેષ,	
સમાન પશુ માનવ વિષે, નરમા ધર્મ વિશેષ	૮
જાણે નહિ આચાર જે, ધર્માધર્મ વિચાર,	
સમજે સાર અસાર નહિ, નર રૂપે પશુ ધાર	૯
સુખ વાચક સૌ પ્રાણીયા, દુઃખ વાચક નહિ કૌય,	
જે દુઃખ સહીએ આપણે, તે દુઃખ સૌને હોય	૧૦
મરણુ ખિછાનુ રસ્વગનનુ, જોઈ આત્મ રેડાય,	
હાડણુ ધણુ વધ જોઈ કેમ, કૌરી આજ રખાય ?	૧૧
હૃદય આપણા પર પડે, મરણુ સમે જે હાય,	
મહોત સમે તે હાયથી, પ્રાણી માત્ર છવાય	૧૨
ધોર દુઃખથી આપણે, મહોત સમે ગમગીન,	
કપે ઇલા સમયમા, પ્રાણી પર આધીન	૧૩
ઇલા ઉઘમા આપણે, ઇચ્છીએ આશિર્વોદ,	
સકળ પ્રાણી માગે યથા, ઇલા ઉઘમા દાદ	૧૪
હરે હરે ચારો ચરે, કરે ધણીનુ કામ,	
નિર્દોષી પશુને હણે, તેના રૂઠયા રામ	૧૫

૧ સ્ત્રીસેવા ૨ સગા વહાતાં ૩ બેચેન ૪ પચાવ-મરણુ

ગગન વિહારી પખીયો, તરૂંપર ઠરે કલોલ,	
વિના વાક શાને હણો, ભરી છરા પિસ્તોલ ?	૧૬
પાપી પેટ પટાવવા, ઘો નહિ પરને દુ ખ,	
લાલ પાલો અન્ન ફળ, ખાઈ સમાવો ભૂખ	૧૭
અન્ન ફળો સોધા મળે, મોઘા મધુને માસ,	
અન્ન નિરોગી સ્વચ્છ છે, રોગી ગદ્યુ માસ	૧૮
નખ પઞા જે ગ્રાણીને, માસ અહારી તેહ,	
એ સાધન નહિ મનુષ્યને, વટલાવો શીદ દેહ ?	૧૯
માણસ માટે કુદરતે, સરજ્યો અન્ન ફળ અહાર,	
માસ ભખે તણ અન્નને, નહિ માણસ આચાર	૨૦
વિચાર શક્તિ બુદ્ધિમા, માણસ શ્રેષ્ઠ ગણાય,	
સ્વદંપ છલના સ્વાદથી, કેમ પર પ્રાણ હણાય ?	૨૧
દેવી યજ્ઞ નિમિત્ત પણ, પશુનો વધ પ્રતિકુળ,	
સકળ શાસ્ત્રમા દાખવ્યો, દયા ધર્મ અનુકુળ	૨૨
આપણને ફાડી કદી, શિકારી પશુ ખાય,	
તિન દુ ખ કેવુ પડે, એહ વિચારો ન્યાય	૨૩
પાપ થકી આ પેટનો, કદી ન ખાડ પુરાય,	
પ્રાણીનો વધ પરહરો, અન્ને પેટ ભરાય	૨૪
તત્વાતત્વ વિચારીને, સમજી જન દ્યો સાર,	
પાપ મૂળ હિંમા તળે, સુધ્ધી પ્રાણી પોકાર	૨૫

ગાયનો પોકાર.

હારે કાંઈ આસો માસે રાતડ પુનમની રાતલો—એ રાગ,
 હારે કાંઈ ગાય કહે સૂણો પશુનો આ પોકારને,
 ગોબ્રાહ્મણુ પ્રતિપાલક રજવાડા મળીને,
 હારે કાંઈ બ્રાહ્મણુને રક્ષી લો લોજન સારને,
 ગો રક્ષણુ નવ યામ ન ગોહત્યા ટળીને
 હારે કાંઈ વર્ષો વર્ષે કતવ કોડની યાય લે,
 ગો વિણુ મ્યાથી જગજીવન બળદો યશે લે,
 હારે કાંઈ બળદ વિના ખેતીનો નહિ ઉપાય લે,
 ખેતી વિણુ આ કારતભૂમિ રહાઈ જશે લે

- હારે કાઈ રાજ્ય મહારાજ્ય તાજ્ય છે આપ ને,
મહાજન સાજન જગજન અમખર ગૂઝતાં ને,
હારે કાઈ ગાયને ગોપુત્રોનો એ પરતાપને,
ભૂખ તરથ વેડી દહીં, દધ, ધી, ફૂજતા ને ૩
- હારે કાઈ મૂળ છેદતા ફળ ઉત્પન્ન નહિ થાય ને,
ગાય બળદ ઉપયોગી પ્રાણી ટકાવીએ ને,
હારે કાઈ ગાયને દીકરી ન્યા દોષે ત્યા જાય ને,
દેશોન્નતિ માટે ગોવધ અટકાવીએ ને ૪
- હારે કાઈ પ્રિતીશ ગમ્યનો ન્યાય તાજ છે આજ ને,
ન્યાય અમારો માગો રાજન મહાજનો ને,
હારે કાઈ ભારતભૂમિનું ગૌધન એ શીરતાજ ને,
તે ઘટતા ઘટશે વેખવ દેશ રાજ્યનો ને ૫
- હારે કાઈ એક ગાય જીવે ત્યા લગી આધારને,
ધણા જળોનું જીવન ઉત્પન્ન કાયદો ને,
હારે કાઈ નાશ કરે તેનો એક જલુ એકવાર ને,
નહિ એ બ્યવહારિક કે કુદરત કાયદો ને ૬
- હારે કાઈ ઉત્પાદક પશુ પ્રાણી કરતા નાશને,
ભગ થાય બ્યવહારિક કુદરત કાયદો ને,
હારે કાઈ ન્યાય પ્રબધથી શિક્ષા થાય ન ખાસ ને,
પશુ કુદરતથી શિક્ષા થાય ન વાયદોને ૭
- હારે કાઈ પ્રાણી હત્યાથી ગુરૂ પરિણામને,
ખળવીએ જન સેવા જીવતા લગી ભલાને,
હારે કાઈ હાડ રંગ પછી આવે કામને,
પ્રાણી ધાતક રંગ પછી આવે પુતળાને

હારે કાંઈ આર્યધર્મથી વીપરીત ગોવધ થાય ને,

ધર્મશાસ્ત્ર કહે દેવ ગાય દીલમા વસેને,

હારે કાંઈ દાદ મુણાપો ધર્મ વિરુદ્ધ અન્યાયને,

શ્રી સરકાર ન્યાય ગાયને આપશે ને

૯

હારે કાંઈ કરી કાયદો ગોવધ કરશે બંધને,

આર્યજનો સૌ સંખી અરજ ગુજારશેને,

હારે કાંઈ દેશોન્નતિ થાયે ને પુણ્ય પ્રબંધને,

સાકળાચ દ કહે કૃષિકર્મ ઉદ્ધારશેને

૧૦

ચાલો સાહેલી ચાલો સાહેલી ભૂવનેશ્વરીના સૌ મળીને-એ રાગ.

સુનીએ અરજી (૨) ગાય કહે અમદુ ખની કહાણી દીલ ધરીએ

દેશની હાની, ગોવધે માની, ન્યાય ગાયનો હિંદુ ઇસ્લામી કરીએ

ગોપ્રાણી પ્રતિપાલધિરાજ, કાત્રી ધર્મ ઉરમા ધરીએ,

હઠી દ્વંધ ધીથી પેટ પ્રજાતુ, અમે ભૂખ વેઠી ભરીએ,

અમ પુત્રો જીવન ખેતીના, તે વીણ જગ ભૂખે મરીએ સુનીએ ૧

જીવતા સુધી આકરી કરીએ, મરીને પગપૂજન કરીએ,

એ ઉપકાર અમાપ અમારો, રાજ પ્રજા ન વિસરીએ,

અત,કુલ,કુળ,મેવા, મીઠાઈ, અમે સકળ ચીજ ઉદ્ધરીએ સુનીએ ૨

જ્યોત્ષ્ઠી ક્રીડથ રહે-શાહ હિંદના, સુણી અરજ અમદુ ખ હરીએ,

ગોવધ પરહરી રક્ષણ કરીએ, સાકળાચ દ કૃષિ સુધરીએ સુની ૩

ગોપીચ દ લડકાનો રાગ.

રેયતને રાજ, ન્યાય ગાયનેરે રૂઠો આપીએ,

માણસને પશુ મહારાજની, ઉભય પ્રજા કહેવાય (૨)

મળે ન્યાય માણસને માથો, પશુનો ન્યાય ન થાય રૈયત ૧
 હહી, હ્રધ, ઘીના ઝાડ અમોને, નાહક કસાઈ કાપે, (૨)
 ખેતીનું છવન જોવાથી, ઝેર રંગોરંગ બ્યાપે રૈયત ૨
 ગોમાતા હું નિજ પયપાને, મા વિણ બાળ ઉછેરૂ, (૨)
 ભય ટક અમૃતસમ હ્રધથી, પોષણ કડ જગકેરૂ રૈયત ૩
 જ્યાં દોરે ત્યાં ગરિખ ગાય ને, દીકરીયો દોરાય, (૨)
 ગોવધ બધ થતા કૃપી વાધે, સાંકળઅંદરુખ થાય રૈયત ૪

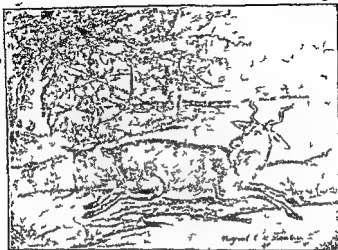
દોહરા.

બાળકને પય પાનથી, ઉછેરીએ લલી ભાત,
 તે કારણથી ગાયને, લોક કહે ગોમાત. ૧
 અહલધટ સુણી અકબરે, કયો ગાયનો ન્યાય,
 ગોવધ થાય ન હિંદમા, એવો કયો ઉપાય ૨
 રાજ્ય તણ મજમા વરયા, વાસુદેવ ધરી વહાલ,
 ગરીબ ગાયના કારણે, પ્રભુ થયા ગોપાળ ૩
 તે શ્રી કૃષ્ણ સ્વરૂપ છા, આર્ય ક્ષત્રી મહારાજ,
 ન્યાય થાય નહિ ગાયનો, સુણે ન કોઈ અવાજ. ૪

હરણનો પોકાર.

વહાલે અમૃત પાઈ ઉછેર્યા વહાલાણએ અમરે, એ સુખ
 કહે મૃગલા સુણો પોકાર દયા દીત અર્જુન
 નિરઅપરાધિ અમે રાક હણો નહિ પ્રાર્થન

૧ અકમળાદનો અમરુદ ગાયે વસુદે, તે કૃષ્ણ
 ન્યાય કરી સાહે હિ

વા'લુ જન્મતુ વન ભયથી અમે મૂક્યુ વિસારીરે,
 તણ માત સમાન તૃણાકુરની રથળી સારીરે સુણો. ૧
 તણ પથમા બાળ સહીત મૃગલી અમે રાકેરે,
 પણ પારથી મૂકે ન પુઠ હણે વણ વાકેરે,
 લહે શરણું તરણું મુખ ઢે શસ્ત્ર નિવારેરે,
 પુઠ વાળીને ભાગતા શત્રુને ક્ષત્રી ન મારેરે સુણો. ૨
 અમે અશરણુ તરણા લક્ષીએ શસ્ત્ર ન પાસેરે
 ડરી ભાગીએ ક્ષત્રી શિકારી હણે બહુ ત્રાસેરે,
 કોઈ વીરલા ક્ષત્રી ક્ષત્રીનો ધર્મ પિછાણેરે,
 થયા શૂરવીર કાયર નિર્ભળને હણી બાણેરે સુણો. ૩

પણ નિર્ભળનુ કંઠે રક્ષણ તે કુળદીવોરે,
ધન્ય ભારતવર્ષી આર્યપુત્ર ઘણું જીવોરે,
સાર્વભૌમપતિ ગાહેન્દ્રશાહ અરજ સાભળશેડે,
ઈન્દ્રાદિ અંદલ સાકળઅંદ અમને મળશેડે સુણો ૪

ઘેટાંનો પોકાર.

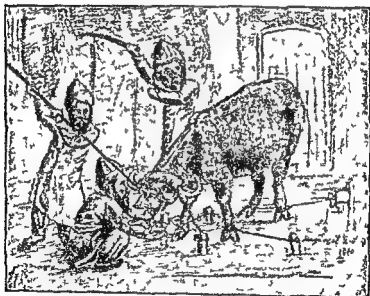
રાગ ઉપરનો.

કહે ઘેટા સુણો સૌ મળજન અરજ અમારીરે,
શુ લેશે સ્વર્ગનુ રાત્ર્ય રાકને મારીરે,
કોઈ દેવીને બહાને લોગ અમારો આપેરે,
હા! હિંદુ નિર્દય થાય ગળા અમે કાપેરે સુણો ૧

પણ ધર્મ સકળતુ મૂળ અહિંસા સાખીરે,
 હવ દ્વિસાથી જાદુ પાપ શામ સો સાખીરે,
 પણ કળિયુગમા કર્યા શસ્ત્ર શસ્ત્ર દુર્મતિએરે,
 એ શસ્ત્રથી પશુ વધ થાય જશે મી મતિએરે? સુષો ૨
 પણ શામ અર્થે અનરથ કરી શસ્ત્ર ન કરીએરે,
 ગમે આર્યધર્મ ધરત્રોળ દયા ગઈ દરીએરે,
 કરે રાકની બકરીઈદ વાધઈદ વરણરે,
 બકરા પર ચાલે જોર સુષો ઠાણ અરણરે? સુષો ૩
 નથી કાઈ બગાડયુ તૃણ બની અમે પ્રાણીરે,
 દહીં દૂધથી પોતીએ તમને માવીક બણીરે,
 અમે દાઢે મરીને દાળીએ દાઢ તમારીરે,
 બ્રહ્માની સેવા બજાવીએ સારીરે સુષો ૪
 ઉપયોગીને હણતા કાચ હંદય કેમ ચાલેરે?
 એ ન્યાય વિચારે નરપતિ સૂરી આ કાળેરે,
 નવસર્ત્રીને દશમા પશુનો વધ અડકાવેરે,
 એવી આજુ દયાપ્રતિપાળ પ્રજામા દેલાવેરે સુષો ૫
 પૂરે મદારાજ અગોરકે દયા દેલાવીરે,
 પશુ રમજાણાઓ દામ લામ બધારીરે
 માનવ પશુ માટે આવધધાગાઓ ચાપિરે,
 માદમા સુખ્ય એ દુરમાનથી છીનિ બાપીરે, સુષો ૬
 ગળી અદમજશાદે દવાપડદ વાળવોરે,
 મનિ વૌ અમુક દિવસ પશુ વધ અટકાવોરે,
 દેશ અકારમા મદા આ કુમારપાળેરે,
 ક્યો દેવ વધના પ્રતિબધ દયાપ્રતિપાળેરે સુષો ૭

આર્યધર્મસ્ત લ રક્ષક દેશી મહારાજને,
ખરા ક્ષત્રી ધર્મના બાણ ન્યાયમા તાબરે,
નિહોપીને હણતા પુરુષાર્થ ન છાજેરે,
દયાપ્રતિપાળકના ગુણ સાકળચ દ ગાજેરે મુલો ૮

પાડાનો પોકાર.

માંસળને તુ સજની મારી, રજની વ્યા-એ રાગ.
'મહિપ કહે મુલો અરજ મારી, હુ ઉપયોગી પ્રાણીજરે,
પખાલ વહી ખીવરાણુ પાણી, લોચ ખણું હળ તાણી

હિંસા તણએછરે, હિંસા નરક નિવાસ, પાપ ^૧વરણએછરે ટેક
 ભાર વહન કરે ગાડુ જેથુ, ભૂખ તરથ બહુ સાખીલરે,
 મુજ ^૨મહિપીનાઠ્ઠી દૂધ ધીથી, છરેઆશ્રમ આખી હિંસા ૨
 તે મહિપી ઉત્પાઠક પ્રાણી, અમ વિષુ કોઈ ન દીસેછરે,
 મૂળ છેદીને કળ કેમ ખાશે, ન્યાય કરો વણ રીસે હિંસા ૩
 પશુ નિર્દય ઉપકાર ન બાણે, અમને હોરો મારે છરે,
 નિજ શ્વાયે દેવીના બહાને, કૂર થઈ મહારે હિંસા ૪
 મરફી રોગ નિવારણુ કારણુ, લોગ અમારો આપેછરે,
 પાપ થકી સુખ શાંતિ ન મળે, ઉલગે બ્યાધિ બ્યાપે હિંસા ૫
^૩જાતર આદિકમા નિર્દયજન, ગીબવી રીખવી મારેછરે,
 ધગ ધગતો ચળીયો માથામા, ઘોચી પ્રાણુ વિદારે હિંસા ૬
 રૂધીર પાનથી મરત થઈ કરે, તીલક કપાળે કાનેછરે,
 ઘર ઘર લોહીના દાખા મારે, રક્ત બને ^૪મધુપાને. હિંસા ૭
 છવ બચાવા બહુ તરફડીએ, જોર ન ચાલે કાઈએછરે,
 ખડખડ શસ્ત્રે કરી નાખે, એક બેથુ ન બાંચે હિંસા ૮
^૫મમી પૂજનમા મહા પૂજન અમ, દશસને દીન હોવેછરે,
 પશુ વધથી પૂજન રૂળ ન મળે, માસ રૂધીરથી ધોવે હિંસા ૯
 કોઈ કોઈ સુધરેલા રાજ્યે પણ, ^૬અથ પરપત્ર ચાલેછરે,
 રૂધીર માસનો કાઢવ કરીને, ઘાણુ પશુનો વાળે હિંસા ૧૦
 પરને દુખ દેઈ સુખની ઇચ્છા, ઘેતો પણ નવ રાખેછરે,
 દુખ દેઈ પરનેદુખીયાબનીએ, શાસ્ત્ર સકળ એમ સાખે હિંસા ૧૧

૧ નજીએ ૨ ભેમ ૩ મેલડીની બાધા ૪ દારૂ ખીને ૫ મમી
 નામના અનાજનુ પૂજન દેખાવેળી

કોઈ કોઈ રાજ્યે નિજ રાજ્યે, દયાપડહ વગડાવ્યોલરે,
 ધન્યવાદ એવા નરપતિને, પશુનો વધ અટકાવ્યો હિ સા ૧૨
 ભારત ભૂપણ મો મહારાજ, આર્ય ક્ષત્રીમા ઇજેલરે,
 માત સમાન દયાને વહાલી, ગણત્યો એક અવાજે હિ મા ૧૩
 નવરાત્રી ને દશરા દિવસે, પશુના જાન, બચાવોલરે,
 અધર્મ ધર્મના બહાને નિપજે, તે અધર્મ અટકાવો હિ સા ૧૪
 ન્યાયે જોતા નિર્દોષી પશુ, હણતા કલક લાગેલરે,
 પશુ વધથી વધ થાય આપણે, દયા આકળવ્ય દ માગે હિ મા ૧૫

પશુ સમાજનો પોકાર.

લાવણી, મુજ ઉપર મુજરી પિતા પાદશાહ જાણી-એ રાગ,
 કોઈ સ્થાને પશુ સમાજ મળ્યો એક વેળા,
 સુખ હુ ખની વાતો કરે પરસ્પર લેળા,
 પર આધીન આપણ ભૂખ તરશ હુ ખ સહીએ,
 દુનીયા ભૂલે ઉપકાર દાદ કયા કહીએ ? ૧
 હરણુ—કહે મૃગલો જન્મ સ્થાન તજ્યુ મે વહાણુ,
 તણ મૃગલી વનમા તજ્યુ તૃણાકુર થાણુ,
 ચરીએ તૃણ કરીએ ચર ન રાખુ પાસે,
 પણ તણ ક્ષત્રી નિજ ધર્મ હણે બહુ ત્રાસે ૨
 ગાય—કહે ગાય ન ખાઈ હસમ ધણીનુ ખાણુ,
 ખમણુ ત્રમણુ આપુ દહીં દૂધ ઘી નાણુ,
 હુ બળદ મુત્ર આપુ જગજીવન દોરી,
 તોય કસાઈ લે સુજ આણુ ન મૂકે કોરી. ૩

ખળદ—કહે ખળદ મહી જૂજ તરશ ખેતીએ ગાડું,

કરૂ ખાતર ખેતી બોજ રોજ ઉપાડું,

નહિ ધરનો કે ઘાટનો ફેરવુ ધાણી,

જગજીવન ■ નવ નીરે ચારો પાણી

૪

ઘોડો—કહે ઘોડો મજલો મજલ મને દોડાવે,

થાકુ પણ નહિ વિશ્રામ તગડ તગડાવે,

ભાડુતીયા પૂરી ચદી ન દે લે ભાડું,

સુદમા પહેલો મરી માલીકને લવાડું

૫

ગધેડો—કહે ગધેડો બોજ ગળ ઉપરાત ઉપાડું,

થાકુ સીધો પણ મારે ડફલું ભાડું,

પીઠ ઉપર ઘાદા પડે બોજ પણ નાખે,

માદો તે ઘરડો થઈ રખડો રાખે

૬

કુતરો—કહે કુતરો ન નિશ્ચ કરૂ હરામ ન ખાઈ,

કુકરો ખાઈ પહેરેગીરની ફરજ બબલુ,

વરૂ કાશદલુ હું કામ બાળ ખેલાલુ,

પણ મ્હોત કમ્હોતે મરૂ હરેધુત થાઈ,

૭

પાડો—કહે પાડો પખાલ વહન કરી કરૂ ખેતી,

સુજ મહિપી દહીં દૂધ ઘીથી લવન દેતી,

પણ નિર્દય દેવી દ્વાર લોગ સુજ આપે,

ભાતર નવરાત્રી દશરાને જિન કાપે

૮

ઘેટા—કહે ઘેટા જગીએ ટાઢ જગતની ટાળી,

દહીં દૂધ ઘી ને જિન દેધએ ગઢલો વાળી,

૧ ધોળીનો ખા. ધરનોએ નહિને ઘાટનોએ નહિ ૨ ધાણીની ધાણી ૩ કુતરો

- પણ કૃત્તવ્ન ખાવા માસ ગળાં અમ કાપે,
બતર નવરાત્રી યજ્ઞ મીપે ^૧બળી આપે ૯
- લિંટ—કહે લિંટ મુસાફરી કરે બોજ બહુ ^૨લાદી,
નહિ ધાન ધણીનું ખાઈ લીમડા આદિ
પણ મુદ્દમા ગઠ તોડવા પ્રાણ લે મારે,
રણમા જળ માટે હણે પ્રાણ મુજ પ્યાગે ૧૦
- હાથી—કહે હાથી હું દરબાર દીપાણુ દાના,
મુદ્દમા મુજથી જય થાય ન પ્રાકમ દાના,
લણુ અકુશ વશ રહું મનુષ્ય ન અકુશ રાખે,
રમણિના મુડલા કાજ હણે વણુ વાઠે ૧૧
- ઇત્યાદિકે પણ મમાજ હું ખ બહુ દાખે,
મુખ બોલે નહિ પણ હાય અવાચક નાખે,
પશુ દેશ પ્રભા રાજાનો ખરે ખાજાનો,
પશુ ક્ષણરૂપ બાગ મુ સાકળચ દ મજાનો ૧૨

પક્ષી સમાજનો પોકાર.

માથુ છ પાવાની પટરાણી કે કાળી કાળકારે લોલ-એ રાગ,
મહાજન રાજન અરજ મુણે ઉચ્ચરે પક્ષી મળીરે લોલ,
વનકળ ચરીએ ગજન વિચરીએ રહીએ હળી મળીરે લોલ,
નિરઅપરાધી કરીએ કલ્લોલ વૃક્ષ ઘટા વિપેરે લોલ
પણ પિસ્તોલ ગલોલથી મારે રસના રમ મીપેરે લોલ ૧
કામ અમારે ફેડી લે ઇડા બધ્યા હરીરે લોલ,
બાળ રચી તરૂપર ઉઘટા બાધે બધન કરીરે લોલ,

અમને પકડી શૂળ પડેલી છેડે પાખનેરે લોલ,
 મરડી નાખે ઠાકે અનાડી મારે લાખનેરે લોલ ૨
 શૂંસે લોટી અમારૂં નિર્દય હિસકે પગુ સમારે લોલ,
 કાળ સમાન વિના અપરાધે કોપે કારમારે લોલ,
 પણ અમે કોઈનું કાઈ બગાડયું નથી ન બગાડીએરે લોલ,
 કલોલ કરીએ રમીએ બાગ બગીચા વાડીએરે લોલ ૩
 ઠાપલ મધુર સ્વરે પચમરાગે લલકારતીરે લોલ,
 ટહુક ટહુક 'સહકારે કરતી 'શ્વની હચ્ચારતીરે લોલ,

મીઠું બોલી મેના પોપટ આનંદ આપતારે લોલ,
 વિધવિધ પંખી કિરર કિરર કરી ૧ આલાપતારે લોલ ૪
 થેઇ થેઇ નાચે મોર ચકોર લલીત ટહુકા કરેરે લોલ,
 હ્રસ્વ ૨યુગલ જઈ માનસરોવર ૩મુક્તાક્ષણ ચરેરે લોલ,
 સોને દેઇ આનંદ અમે આનંદે મ્હાલીએરે લોલ,
 વસ્તીમા નવ કરીએ લીડ ગગનમા ચાલીએરે લોલ ૫
 તમ વૈભવમા ભાગ ન લેઈએ સતોપે રહીરે લોલ,
 ૪આલમથી નહિ વેર ઝેર રહીએ સુખ હુ ખ સહીરે લોલ,
 તો શુ વેર પુરાતન અમ માથે કહો નરમણીરે લોલ,
 ૫સખળ કયાં શુ દેવે નિર્ભળને હણવા લણીરે લોલ ૬
 પણ છે ન્યાય સર્વનો મરજો પ્રભુ દરબારમારે લોલ,
 લાચ શીકારસ ત્યા નહિ ચાલે કે સરકારમારે લોલ,
 બુલબુલ પંખી નાહક મારે પીછા કારણેરે લોલ,
 તે પીછે નિજ તન ચોભાવે બાળક પારણેરે લોલ ૭
 પણ વૈભવ આભાન્ય સ્વરૂપ કુદરતથી તમ વિષેરે લોલ,
 પુરવ પુણ્ય પસાયે મળ્યુ તો શુ પીછે યગેરે લોલ,
 લેલ હણે વાધરડી માટે તે મૂરખ લણ્યોરે લોલ,
 પીછા સાટે પંખી હણતા નિજ આત્મા હણ્યોરે લોલ ૮
 એકને હુ ખ દેઇ બીજે સુખ લે નહિ પ્રભુ કાયદોરે લોલ,
 ૯પણ વાકે અમને હણતા ચો તમને કાયદોરે લોલ,
 પાપ તણા ફળ કંઠવા ખાશો નહિ કાઈ વાયદોરે લોલ,
 ૧૦કરણી પાર ઉતરણી કર્મનો મર્મ અવાયદોરે લોલ ૯

૧ રાગથી ગાવુ ૨ નરમાનનું બોલું ૩ મોતી ૪ દુનીઆ
 ૫ બળવાન

અમને મરછી જાળે પકડી, કાઠા ઉપર ફેંકેરે,
 મરછી બલરમા જઈ વેચે, અમને જીવતા ચોકેરે મરછ ૪
 પણ ઉપયોગી જળચર પ્રાણી, જળ સગાથે પ્રીતિરે,
 જળથી દૂર થતા તરફીએ, સનજન મિત્રની રીતિરે મરછ ૫
 અન્ને પેટ ભરાય તમારૂં, મનુષ્ય શિકારી ન પ્રાણીરે,
 અમે જીવી ઉપકાર કરીશું, સ્વચ્છ હવા ને પાણીરે મરછ ૬
 દોહરા.

મનુ-પ્રાણી જળચર બધા, વાચા વગર ગણાય,
 શું પોકાર કરી શકે ? પ્રશ્ન સ્વભાવિક થાય ૧
 સુખ હું ખા વેધક જીવ સૌ, હું ખથી હરે અપાર,
 નિજ નિજ લાપામા ભણે, હું ખા મુખનો પોકાર ૨

અપંગ અને અનાથ મનુષ્યોનો પોકાર.

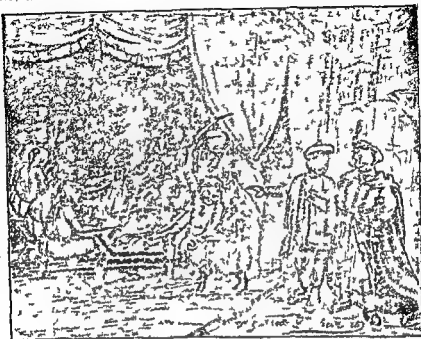
વહાલા વેગે આવોરે, દયા દીલે લાવોરે-એ રાગ.
 દયા દીલે લાવોરે, અપંગ બચાવોરે, ધર્મ એ ધનવાનનો-હોજી
 દયા વિના તો જશે અમારા પ્રાણ ધર્મ ટેક
 અમે હું ખી સુખીયા તમે, ન્યાય સૂચવીએ હાલ,
 દાન ન દીધું પુરવે, છુરા થયા હવાલ,
 દયા નહિ લાવો તો નથી કાઈ દાવોરે ધર્મ ૧
 ખોડા ઢોરો પાળવા, કરી પાજરા પોળ,
 અપંગ જનને પાળવા, નથી કોઈ ભડોળ,
 મુગા બહેરા અધાને નલાવોરે ધર્મ ૨
 અમે અપંગો રખડતા, ફેંચો કામો કામ,
 રક્ષણશાળા નવ મળે, નહિ આવે ધન કામ,
 હું ખીયા જનના હું ખડા સમાવોરે ધર્મ ૩

- અગ ન ખાવા પડેલા, વચ ન રહેવા ગેહ,
કયે માયા દાદમી, તાપે હાડે દેહ,
દીલના દાના હાડ થતવોરે ધર્મ. ૪
- મેળ જમિને આખને, પીછાટો અગ છાત,
પવન અપાર કરી કહાલીને, જૂઝમતાથી પ્રાણ,
રક્ષણશાળા ફેરી બપોરે ધર્મ ૫
- અમે સિંગ દુખ વેઠીએ, તમે ભોગવો મુખ,
અરે ન લાવો ઉરમા, શું મલક વો મુખ,
આધધશાળા દીનની ઉધણવોરે ધર્મ ૬
- ભાળાશ્રમ વૃદ્ધાશ્રમે, વિધવાશ્રમ વિશ્રામ,
કામ કામ મુખ્યાશ્રમે, રથાપી તમે નામ,
લક્ષ્મીપતિ જ્યો લક્ષ્મીનો હલાવોરે ધર્મ ૭
- સમાન મનુષ્ય અમે તમે, તમે મુખી અમ દુખ,
મણ કુદરતનો કામદો, સાને વહાડુ સુખ,
જીકલપેટો તણએ સવણવોરે ધર્મ ૮
- મહેનત કાઈ ન નિપજે, અમે અશખત અપગ,
અતદાન ને રથાન લો, વચ્ચે આદવા અગ,
અરણ માકળશ દ મુણવોરે ધર્મ. ૯

અજામેધ યજ્ઞ.

લોકદાની ફરિયાદ, ધનપાલની વચિત્તા, રાજા યોગનો
ન્યાય, અને નિર્દોષ પ્રાણીનો છુટકારો
આપાઈ.

રમ્યો યજ્ઞ મન્ય જીક બેગ, યજ્ઞ સ્તભ રાખ્યો મુખદેશ,
અગ્નિકુડ તે વચ્ચે કર્યો, પુષ્પવાસ ચોદિશ વિસ્તર્યો. ૧

કેળ રતલ રોખ્યા ચોપામ, દમ વીસ પ્રાદાણ બેઠા પાસ,
 વેદમત્ર વાણી ઉચ્ચરે, પણ છવ હિ સાથી નવ ડરે ૨
 મધુ યવ ધૂતના કુલા ભર્યા, પચરગી ધાન્યો પાથર્યા,
 ટીલ્લી ટપકા નાઇ પોઈ કર્યા, પુસ્તક વિપ્રે કરમા ધર્યા ૩
 ચરુ રતલ બાધ્યો બોઢડો, પાછળ એક અસિ લેઈ ખડો,
 નય ત્યા ચઈ લોજ બૂપાળ, સાથે પડિત ધનપાળ ૪
 છાગે નિજ ભાષામા લણી, અરણ લોજ બૂપતિ ભણી,
 રાજા પૂછે હે ! ધનપાળ, છાગ વઢે, શી વાત રમાળ ૫

પડિત કહે સુણો પૃથ્વીયાળ, છાગ કહે સુણ અરજ ભૂપાળ
 મોધારાનો પુ આધાર, છ જગનો છે એવણહાર
 અદલ ન્યાય આલમનો યાય, મને આપ મહારાજા ન્યાય,
 પ્રાણ હણે મારો હળ બળે, મને વિમ્મ સ્વર્ગે મોકલે ૭
 નથી સ્વર્ગનું મારે કામ, સ્વર્ગ સકળ મારે આ કામ,
 બહુ નારીનો હું ભરતાર, પુત્ર પુત્રીનો નહિ મુજ પાર ૮
 તે સધળાનો કરી વિભેગ, વિપ્રો આપે મારો ભોગ,
 નિર્બળ નિરઅપરાધી રાકે, નથી અમારો કાઇએ વાકે ૯
 કસાઈ નિર્દય હો મુજ જાન, વિના વાકે પકડે મુજ કાન,
 કાકરો મૂંઝી સો વનરપતિ, આરોગુ સતોષી વૃત્તિ ૧૦
 કોઈ ન હોમે યજ્ઞે વાધ, રાકે અમે હોમે સો હાગ,
 એવ હિ સાથી ભેદજ યાય, પાપ બિચારો તો કયા જાય? ૧૧
 પાપ યજ્ઞથી સ્વર્ગે જાય, યાસિક પુત્ર પુત્રી હોમાય,
 હોમે સ્ત્રી માતાદિક હણી, નથી સ્વર્ગની મુજ માગણી ૧૨
 પડિત કહે ભૂપતિ મહાભાગ્ય, અરજ કરે હિ જોવી હાગ,
 હયા ભૂપના મનમા વસી, ન્યાયબુદ્ધિ વળી ચિત્તમા ઠસી ૧૩
 છાંટાબો મકરો તત્કાળ, હોમાબ્યા ન્હો ધાન્ય રસાળ,
 તિલકમજરીમા જો વાત, ત્યાથી મૂકયુ આ હડાત ૧૪

અહિંસા નિપેધક સર્વ ધર્મ માન્ય પ્રમાણો.

ચિત્તળ લોટા જળે ભર્યાંરે—જો રાગ
 હયા ધર્મનું મૂળ છે રે, હિંસા પાપનું મૂળરે,
 ચતુરનર, હિંસા ન કરીએ પ્રાણીનીરે ટેક
 અહિંસા પરમેા ધર્મ છે રે, વેદવાક્ય અનુકુળરે ચતુર ૧

૧ શાંતિપર્વ મહાભારતેરે, દાબી દયાની વાતરે, ચતુર
મન વાણી કર્મે કરીરે, કરવો ન પ્રાણીનો ઘાતરે ચતુર ૨
અનુસાસન પર્વે કહ્યુરે, પરમાસે પોપે દેહરે, ચતુર
અધમ ન કોઈ એથી કહ્યોરે, નિર્દય કૂરનીયતેહરે ચતુર ૩
ભાગવતનો રુક ધ સાતમોરે, ૨ અધ્યાય ચૌદમો દેખરે, ચતુર
નારદમુનિ કહે ધર્મનેરે, વાથો પવિત્ર એ લેખરે ચતુર ૪
મગ ખર કપિ ઊંટ ઉંદારે, પક્ષીઓ માપ ને માખરે, ચતુર
નિજ આત્મા સુત સમ ગણોરે, અતર લેહ ન રાખરે ચતુર ૫
મનુસ્મૃતિમા જે કહ્યુરે, અધ્યાય ૩ પાચમો જોયરે, ચતુર
વધ વિષુ માસ મળે નહિરે, જીવવધેસ્વર્ગ ન હોયરે ચતુર ૬
વિષ્ણુપુરાણે દાખવ્યોરે, ધર્મ અહિસા મારરે, ચતુર
પ્રભુનાં એ ફરમાનનેરે, પાળો ઉર ધરી ખ્યારે. ચતુર ૭
વહાલા જીવ સુખ આપણેરે, પ્રાણીને વહાલા તે સુખરે, ચતુર
પ્રાણીના વધથી પામણોરે, ઘોર નગ્નના દુખરે ચતુર ૮
પરાશરસ્મૃતિ વૃદ્ધમારે, લેખ લખ્યો છે ઉદારરે, ચતુર
પિતૃ તૃપ્તિ કરે માસથીરે, તે કહ્યો મૂર્ખ ગમારે ચતુર, ૯
અહનતુ વન ખાળીનેરે, ચોળે નિજ તન ગખરે, ચતુર
હિસા ન કરવી શ્રાદ્ધમારે, ધર્મ શાસ્ત્રની એ શાખરે ચતુર ૧૦

મા પાવા તે ગડવી ઉતર્યા, મહાકાળીરે—એ રાગ.

જૈનધર્મ ૧ મુયગડાગમા, મુણ શાણારે,
કહ્યો ધર્મ અહિસા મુખ્ય, સાલણ શાણારે ટેક
સાર જ્ઞાનીના જ્ઞાનનો, સુ જીવ હણે નબૂળ કે દુખ, મા ૧

૧ અધ્યાય ૧૬૨ મો ૨ શ્લોક નવમો ૩ શ્લોક અડનાળીયમો
૪ પહેલા અધ્યયનના ચોથા ઉદ્દેશની ૧૦ મી ગાથા

મજતી તબને કહ્યા, સુ ઉત્તરાધ્યયને જે બોધ, સા
 ગદ્ભાણ મુનિપતિ કહે, સુ દેઈ અભય તને અવિરોધ સા
 તુ પણ પ્રાણી માનને, સુ દે અભયદાન મહાનય, મા
 સુ એવા? હિંસા કરે, સુ તુજ આત્મા મેડા થાય મા
 જીવો જીવમ્ય જાણામરૂ, સુ જે વાક્યનો અર્થ વિચાર સા
 એવ એવે એવ મહદથી, સુ જે અનો અર્થ રિવમર સા
 ઇસ્લામી ધર્મે વળી, સુ લીલુ દાતલુ ન કપાય સા
 કીડીતુ રક્ષણ કરે, સુ બકરા કેમ કપ્યા લાય? સા
 બિલો ધર્મ ક્રિયા કરે, સુ તે ખાય ન પ્રાણી માણ, સા
 પેગમ્બર સાહેબનો, સુ છે દુકમ અહિંસા ખામ મા
 પીરોને જોનીયા થયા, સુ તે જાણ પાલો ખાય, સા
 “રહીમાન” નો અર્થ જે, સુ ક્યાનુ ઇશ્વર થાય સા
 તે તે બકરા કપવા, સુ કહી દુકમ ન દે નિરધાર, સા
 આલોકગરીઆતથી વળી, સુ કોઈ પેમે તરકીત માર સા

૧ અપારમા અધ્યયનની ૧૧ મી ગાથા

૨ પશુ-૧ખીની મનુષી મનુષો જીવે છે અને મનુષની મા
 દયા તેઓ જીવે છે, જેમકે દહા, દુધ અને માં આપીને તથા બા
 વડન કરીને પશુઓ આપણો પાત્ર છે, આરે આપણે તેમને “ગરે
 પાણી નીરી પાણાએ છીએ તેથીજ શાસ્ત્રમાં “હવા જીવસ્ય જીવ
 નમ્” લખ્યું છે પણ જે તેઓ મનુષોનું બક્ષા હોત તો ‘જીવે
 હવસ્ય જોજનમ્’ સા માટે ના લખત? વળી મનુષ્યનો ખોડ અપ
 રૂણ છે મનુષ્યકે તેને પમવવા વિગેરેના મનુષ્યન માધન છે માંસા
 દારી પશુઓને તેવાં સાધન નથી, તેથી-૧ કુલતે તેઓને ન
 પજાની બક્ષિમ કરી છે

મામ તને તે ત્યારથી, સુ વળી રાવણ વો'રા ન ખાય, સા.
હઝગતઅલી સાહેબ જે, સુ ચોથા ખલીફા કહેવાય સા ૬
મીમરો મહા મૃત્યનો કહ્યો, સુ એ કણુલ ડરો ફરમાન સા
પશુ-પક્ષીની પેટમા, સુ તુ કબર ન કરીશ મુજાણ સા ૧૦
ગરીબ ગુલામ સખતગિન^૧, સુ કરે શિકારે નિર્વાહ, સા
મૃગલીખાણ દયા થકી, સુ કર્યો અહ્યાએ ખાદગાહ. સા ૧૧
ધૃત્યાદિક બહુ લેખ છે, સુ. વળી કુગનમા ફરમાન, સા
પશુ વધથી ઇંદ ના ઘટે, સુ ધારો લાઈ મુસલમાન સા ૧૨

બેડાખાઈ બૂડતો તારોરે, અબે આઈ—એ રાગ,
અરે ! ઝળિંગાળે શુ તરીએરે, દયા ગઈ ખારે ફગીએરે,
ધર્મના પહાને ધર્તીંગ ચલાવે, દયા તણ ઠરે પાપ,
શાસ્ત્રના અર્થ અનર્થ કરે ઢોઈ, કોણુ મારે ખરી હાપ ? અરે ૧

૧ મુનત્તન મહમનો બાપ મમતગિન એક ગરીબ ગુલામ
તો, પોતાનો નિર્વાહ માન શિકાર ઉપર ચલાવતો, એક દિવસ
એક હરિણી નાના બચ્ચા સાથે ચરતી હતી, તેના ઉપર તે ધસ્યો,
દગિની નારી, પણ બચ્ચાથી નસાયું નહિ, તેને પકડી ઘોડા ઉપર
નાખી શહેર બગી ચા'યો હરિણી પોતાના બચ્ચાના રનેહથી જાણે
તેની દયા માગતી હોય, તે પ્રમાણે મોતની દરકાર રાખ્યા વિના તેની
પાછા ચાલી તેને જોઈ સખતગિનને દયા આવી તેવી બચ્ચાને હરિણી
તરફ છોડી મૂક્યું બચ્ચું સહીમવામન જોઈ હરિણીએ આમશ તરફ
ઉડુ મુખ કરી પગેશ્વરની મદગી કરી સખતગિન ખાલી હાથે ઘેર
ગયો એજ રાત્રે હઝરત પેગમ્બરે તેને સ્વપ્નમા કહ્યું કે " ખુનાલા "
હરિણી ઉપર તે દયા કર્યાવી તારા ઉપર પ્રમન વધા છે તેવી તને
રાખ્યની બક્ષિસ કરે છે માટે જેની રીતે તે અવાચક પ્રાણીની વ્યા કરી
હે, તેવીજ રીતે બધા પ્રાણી ઉપર તું વ્યા રાખજે (પાંચાહી રાજનીતિ)

સ્વેચ્છાએ ચાલવું ખાવું ને પીવું, હોટેલો માફા વિશેષ,
 ફેશિનની ફીશિયારીમા ફરવું, મોજમજામા હમેશાં અરે ૨
 રહેવું સ્વતંત્ર વડીલોથી ને લેવી, નાટકથાળાની સેટ,
 લક્ષાલક્ષ ભજે ભુડની પરે, ગટર ગણી નિજ પેટ અરે ૩
 નામ સુધારના એવા જમાનામા, ક્યા રહ્યો ધર્માચાર ?
 ધર્મ ને ધર્મશુદ્ધનો ન અક્રુશ, માથે રહ્યો તલભાર અરે ૪
 ધુમધામે ધમાધમ મચી કેવો, માદ્યો^૧ ગાડરીઓ પ્રવાહ
 પરમારથ તત્વાર્થ ન નાલે, ચાલે છે અવળે^૨ રાહ અરે ૫
 પથમા પથીએ કોઈક કારણ, ઇટા ચઢાવી એ આર,
 દેખાડેખી જતા વળતા પથીએએ, કીધા ઇટાનો અભાર અરે ૬
 આર્થ છતાં ક્યા દીલમા ન આણે, સાધે છે સ્વાયનો ભોગ,
 દાદ મુલો નહિ રાકે પશુની, આપે બિચારનો ભોગ અરે ૭
 ધર્મશાસ્ત્રની આજ્ઞા ઉલધીને, મન ગમતો કરે અર્થ,
 તો ઇશ્રીએ ને પારસી આદિનો, દોષ શો કાઢીએ વ્યર્થ ? અરે ૮
 જરથોસ્તી અને ખ્રીસ્ત ધર્મે, દાખી ક્યાની વાત,
 આધારો લખતા પાર ન આવે, શેષ કહું અવઢાત અરે ૯
 જરથોસ્તી ધર્મે કહ્યું પ્રાણીને, ઇડા ન મારીએ લાઈ,
 માસ ન ખાવું શિકાર ન કરવો, એવી છે સખત મનાઈ અરે ૧૦
 ઈજિપ્તનેના બીગમા “હા” મા, ચોપગાને મારે જેહ,
 મારવો પ્રાણીના ઘાતકને કહ્યો, હુકમ પહોરમજદેનો એહ અરે ૧૧

૧ મેર્નુ ટોશુ-એખી પાછળ ખીન્નુ ચાલે ૨ રમ્નો ૩ પારસી
 ૪ રાહનામાના લખનાર કવિ ફિરદોસીએ લખ્યું છે કે “પશુઓને
 ૫ ખાવા નહિ, ને જનાવરોનો શિકાર કરવો નહિ ૫ પરમેશ્વર

ઈન્દ્રનેમા ૧ અરોઝરથોસ્તે, હુકમ કર્યો છે સાફ,
પ્રાણી માત્રનો વધ નહિ કરવો, આપ્યો અદલ ઇન્સાફ અરે ૧૨
૨ જમીઆદયસ્તમા પ્રાણીના તોળમ, ઇડાનો જે ડરે નાશ,
પગ્મેશ્વરની વિરૂદ્ધ સેવાનના, પક્ષમા તે ગણ્યો ખાસ અરે ૧૩
ખાઈખીણ પ્રકરણ વીશ બાવીશમા, ઇમુનો હુકમ છે ખાસ,
પવિત્ર રહેજે તુ હત્યા કરીત નહિ, ખાઈશ ન પશુનુ માસ અરે ૧૪
જેનીસીસ પહેલામા લખ્યુ છે, ભાણપાલો ફળ ફૂલ,
એવો ખોરાક ખાજે તું કરીશ નહિ, પ્રાણીના પ્રાણને ફૂલ અરે ૧૫
હુમીયા આઠમા અધ્યાયમા કહ્યું, નહિ ધરૂં વિનતિમા ધ્યાન,
જે પશુ હત્યા કરી તમે કશો, નિજ હાથ લોહી લુહાણ અરે ૧૬
ઇત્યાદિક મો ધર્મ શાસ્ત્રમા, પશુ વધનો પ્રતિબંધ,
માકળચંદ કહે દ્યો તપામી, મત્યાસત્ય સળાધ અરે ૧૭

ઉપસહાર અને કવિકથન.

ચોપાઈ ત્રીતાળી

મુખો જીવહયા પ્રતિપાળ, આ અરજી દયાની દયાળ,
મુખ વારછક છે સો પ્રાણી, કુ ખ વહાણ ન ભુગી હાની ૧
જીવલુ ઇચ્છે સો પ્રાણી, મોત ઇચ્છે ન કુ ખી અજ્ઞાની,
દેવી ભક્ત ને નિર્દય બાત, કરે યજ્ઞમા પશુનો ઘાત ૨
ઘોર પાપ કરે ધર્મ બહાને, એને સત્જન અધર્મ માને,
ચાય પશુ વધથી રજિયાત, બાણે જમરાજી નાશાત ૩
કરે માસ રૂધિરનો યાગ, તેથી ચાય જો પુણ્ય વિભાગ,
તો પાપની શી ગતિ થાયે ? એવા યજ્ઞથી નરકે જેવાશે ૪

સ્વેચ્છાએ ચાલતુ ખાલુ ને પીલુ, હોટેલો માહ્ય વિશેષ,
 ફેશિનની ફીશિયારીમા ફરલુ, મોજમનતમા હમેશ અરે :
 રહેલુ સ્વતત્ર વડીલોથી ને લેવી, નાટકચાળાની ભેટ,
 ભક્ષાભક્ષ ભજો ભુડની પરે, ગટર ગણી નિજ પેટ અરે :
 નામ મુધારાના એવઃ જમાનામા, ક્યા રહ્યો ધર્મોચાર ?
 ધર્મ ને ધર્મશુદ્ધનો ન અનુશ, માથે રહ્યો તલભાર અરે
 ધુમધામે ધમાધમ મચી કેવો, આ-યો? ગાડરીઓ પ્રવાહ,
 પરમારથ તત્વાર્થ ન જાણે, ચાલે છે અવળે^૧ રાહ અરે
 પથમા પથીએ ઠોઈક કારણ, ઇટા થઢાવી બે ચાર,
 હેખાદેખી જતા મળતા પથીઓએ, કીધો ઇટાનો અભાર અરે
 આર્થ છતાં ક્યા કીલમા ન આણે, સાથે છે સ્વાર્થનો ભોગ,
 હાલ મુણે નહિ રાક પશુની, આપે બિચારનો ભોગ અરે
 ધર્મશાસ્ત્રની આજ્ઞા ઉલધીને, મન ગમતો કરે અર્થ,
 તો હથેલો ને પારસી આકિનો, દોષ શો દાહાડીએ બ્યર્થ ? અરે
 જરથોસ્ત્રી અને ખ્રીસ્ત ધર્મે, કાપી ક્યાની વાત,
 આધારો લખતા પાર ન આવે, શેષ કહું અવદાત અરે
 જરથોસ્ત્રી ધર્મે કહું પ્રાણીને, ઇંડા ન મારીએ ભાઈ,
 માસ ન ખાલુ શિકાર ન કરવો, એવી છે સખત મનાઈ અરે ૧
 ઈશ્વરનેના બરીશમા “હા” મા, ચોપગાને મારે નેહ,
 પ્રાણીના ઘાતકને કહ્યો, હુકમ પહોગમજદનો એહ અરે ૧

૧ ધેટલુટોલુ-એકની પાળળ ખીનું ચાલે ૨ જનો ૩ પારસી
 ધર્મ ૪ શાહનામાના લખનાર કવિ ફિરોઝીએ લખ્યું છે કે “પશુઓને
 મારીને ખાવા નહિ ને જતાપરતો સિમર કરવો નહિ” ૫ પરમેશ્વર

ઈજનેમાં ૧અગ્રોજરયોસ્તે, હુકમ કર્યો છે સાફ,
પ્રાણી માત્રનો વધ નહિ કરવો, આખો અદલ ઇન્સાફ અરે ૧૨
૨જમીઆદયસ્તમા પ્રાણીના તોળમ, ઇડાનો જે ડરે નાશ,
પરમેશ્વરની વિરૂદ્ધ મેતાનના, પક્ષમા તે ગણ્યો ખાસ અરે ૧૩
બાઈબલ પ્રકરણ વીશ બાવીશમા, ઇસુનો હુકમ છે ખાસ,
પવિત્ર રહેજે તુ હત્યા કરીશ નહિ, બાઈશ ન પશુનું માસ અરે ૧૪
જેનીમીસ પહેલામા લખ્યું છે, લાલપાલો ફળ ફૂલ,
એવો ખોરાક ખાજે તુ કરીશ નહિ, પ્રાણીના પ્રાણને ફૂલ અરે ૧૫
હુમીયા આઠમા અધ્યાયમા કહ્યું, નહિ ધરૂં વિનતિમા ધ્યાન,
જો પશુ હત્યા કરી તમે કર્યો, નિજ હાથ લોહી છુટાણુ અરે ૧૬
ઇત્યાદિક મો ધર્મ શાસ્ત્રમા, પશુ વધનો પ્રતિબંધ,
આકળાવ્યું છે કહે ત્યો તપાસી, સત્યાસત્ય સબંધ અરે ૧૭

ઉપસહાર અને કવિકથન.

ચોપાઈ ત્રીતાળી

સુણો હવડયા પ્રતિપાળ, આ અરણ્ય દયાની દયાળ,
સુખ વાચક ૧ સા પ્રાણી, કુળ વહાણુ ન જુરી હાની ૧
હવડુ ઇચ્છે સૌ પ્રાણી, મોત ઇચ્છે ન કુળી અજાની,
દેવી ભક્ત ને નિર્દય જાત, કરે યજમા પશુનો ઘાત ૨
ધોન પાપ કરે ધર્મ બહાને, એને સત્જન અધર્મ માને,
ધાય પશુ વધથી રળિયાત, બીણે જમરાજી સાક્ષાત ૩
કરે માસ રૂધિરનો યાગ, તેથી ચાય જો પુણ્ય વિભાગ,
તો પાપની શી ગતિ થાશે ? એવા ધંધથી નરકે જવાશે ૪

૧ પારસીઓના પેગંબર માહેન. ૨ (કકગે ૫૮ મો ગુવો.)

રવેચ્છાએ ચાલવું ખાવું ને પીવું, રોગેલો માણ વિશેષ,
 દેશિનની દીશિયારીમા ફરવું, જોજમજામા હંમેશ અંદે
 રહેવું સ્વતંત્ર વડીલોથી ને લેવી, નાટકચાળાની ભેટ,
 ભગાભણ બંધે બુડની પરે, ગટર ગણી નિજ પેટ અંદે
 નામ કુધારાના જોવા જમનામા, કયા રહ્યો ધર્મોચાર ?
 ધર્મ ને ધર્મગુરુનો ન અકુશ, માથે રહ્યો તલભાર અંદે
 ધુમધામે ધમાધમ મચી ઠવો, વ્યાખ્યાનો ગાડરીઓ પ્રવાહ,
 પરમારથ તત્વાર્થ ન જાણે, થાલે છિ અવળે^૧ રાહ અંદે
 પથમા પગીએ ઠોઈકે કારણ, ઇટો ચઢાવી છે વ્યાર,
 દેખાદેખી જતા વળના પચીએએ, દીપો ઇટાનો અગાર અંદે
 આર્ય હતા કયા દીલમા ન આવે, સાધે છે સ્વાર્થનો ભેગ,
 દાહ સુતો નહિ રાક પશુની, અપે બિચારાનો ભોગ અંદે
 ધર્મશાસ્ત્રની આજ્ઞા ઉલ્લંઘીને, મન મમતો કરે અર્થ,
 તો ધનેજો ને પારખી આદિનો, દોષ થો કાહાડીએ વ્યર્થ^૨ અંદે
 જરથોસ્તી અને ખ્રીષ્ણત ધર્મે, દાખી કયાની વાત,
 આધારો લખતા પાર ન આવે, ચેષ કહું અવશત અંદે
 'જરથોસ્તી ધર્મે કહું પ્રાણીને, ઇકા ન મારીએ ભાઈ,
 મામ ન ખાવુ શિકાર ન કરવો, જોવી છે સખત મનાઈ અંદે ૧૦
 'હિન્દુનેના જરીશમા "હા" મા, ચોપગાને માંડે નેહ,
 મારનો પ્રાણીના વાતકને કહ્યો, હુકમ 'હોરમ'દેનો એક અંદે ૧૧

૧ યે/તુરોશુ-જેમની પાઠના બીજું ચાલે ૨ સતો ૩ પારસી
 ધર્મ ૪ શાહનામાના લખનાર કવિ ફિરોસીએ લખ્યું છે કે 'પશુઓને
 મારીને ખાવા નહિ ને જલાવશેનો શિકાર કરવો નહિ.' ૫ પરમેશ્વર

ઈન્દ્રનેમાં 'અરોઝરવોસ્તે, હુકમ કર્યો છે સાફ,
પ્રાણી માત્રનો વધ નહિ કરવો, આખો અદલ ઇન્માફ' અરે ૧૨
'જમીઆદયસ્તમા પ્રાણીના તોખમ, ઇડાનો જે કરે નાશ,
પન્થેશ્વરની વિરૂદ્ધ મેતાનના, પક્ષમા તે ગણ્યો ખાસ' અરે ૧૩
ખાઈખલ પ્રકરણ વીથ જાવીશમા, ઇમુનો હુકમ છે ખાસ,
પવિત્ર રહેજે તુ હત્યા કરીશ નહિ, ખાઈશ ન પશુતુ માસ' અરે ૧૪
જેનીસીસ પહેલામા લખ્યુ છે, લાલ્યાલો ફળ ફૂલ,
એવો ખોરાક ખાજે તું કરીશ નહિ, પ્રાણીના પ્રાણને ફૂલ' અરે ૧૫
હુમીયા આઠમા અધ્યાયમા કહ્યું, નહિ ધરૂ વિનતિમા વ્યાન,
જો પશુ હત્યા કરી તમે કરશો, નિજ હાથ લોહી લુહાણ' અરે ૧૬
ઇત્યાદિક સૌ ધર્મ શાસ્ત્રમા, પશુ વધનો પ્રતિબંધ,
સાકળચ દ' કહે દ્યો તપામી, સત્યાસત્ય સળંધ' અરે ૧૭

ઉપસહાર અને કવિકથન.

ચોપાઈ ત્રીતાળી

સુતો લવદયા પ્રતિપાળ, આ અલ્લ દયાની દયાળ,
સુખ વાચક છે સૌ પ્રાણી, ફળ વહાલુ ન જુરી હાની ૧
લવણુ ઇચ્છે સૌ પ્રાણી, મોત ઇચ્છે ન ફળી અજાની,
દેની લક્ષ્મી ને નિર્દય બાત, કરે યજમા પશુનો ધાત ૨
ધોર પાપ ડરે ધર્મ બહાને, એને મજબૂન અધર્મ માને,
ધાય પશુ વધથી રળિયાત, બાણે જમરાજ સાક્ષાત ૩
કરે માસ રૂધિરનો યાગ, તેથી ધાય જો પુણ્ય વિભાગ,
તો પાપની શી ગતિ યાશે ? એવા યજથી નરકે જવાશે ૪

૧ પારસીઓના પેગંબર સાહેબ. ૨ (ફકરો પૂર્વ મેં જુવો.)

ચાર વર્ણમાં સત્તમ જાત, બ્રાહ્મણ જન્મમાં પ્રપચાત,
 “અમે બ્રહ્માના મુખથી ઉદ્ધરીયા, નપિપુત્ર અમે મુખુદરીઆ”
 “દેવ દક્ષણા લાડુ જમાડે, બાચ વેકુઠ આવે ન આડે,”
 એવો દાવો આવમ પર રાખે, અર્થ વેદનો વિપરીત જાખે
 તત્વાર્થ ન પૂરો વિચારે, અજ્ઞ યજ્ઞમાં હોમવા ધારે,
 પણ અજ્ઞનો અર્થ છે એવો, જેનો જન્મ ફરી નહિ તેવો
 ત્રણ વર્ષનું વરી જે હોય, જેને વાવતા ડગે ન સોય,
 તે અજ્ઞગણદે જોળખાય, નહિ જન્મ તે અજ્ઞ કહેવાય
 એવું વરી અજ્ઞ નામથી રોમે, પણ છાગ ન યાગમાં હોમે,
 જેને વાવતા ડગે જે પાન્ય, તે હોમવું ચાએ અમાન્ય
 બીજા તપાદક પશુ જાત, ઘેર મન મિરે કેમ ધાત ?
 અથવા અજ્ઞ ઇદ્રિયો કહીએ, વશ કરવાની આદ્યુતિ દેશએ
 ફરવૃત્તિ પશુ કાળુમાં નખો, પશુ જાતિથી વૈર ન દાખો,
 બ્રહ્મ જાણે તે બ્રાહ્મણવાય, બ્રહ્મના સૌ છવ મમાય
 તે સૌ છવ પર સમભાવ, રાખો નિજ મમ પરમા ભાવ,
 હયા યજ્ઞમાં અત્યનો રત જ, જ્ઞાનકુડ રચો અવિલગ્ન
 કર્મ કાષ્ટ તપામિ જલાવો, રોમી કપાય મમતા લાવો,
 એવો ધર્મચક્ષુ મન રચાવો, હિંસાને જલાજલી આપો
 ફરવૃત્તિને દો દેશવટ્ટે, આર્ય ધર્મને લાગે ન બટ્ટે,
 હયા ધર્મનો દાવો ધરાવો, છો બ્રાહ્મણ કૃષ્ણ લાવો
 નથી અમરપટ્ટો કોઈ લાગ્યો, કરી પાપ ન કોઈએ ફાગ્યો,
 હાથે કરતા નથી દિન પાપ, ઉપદેશ ન દો એવો આપ

મુઠ લોહીના નિલક કરે છે, શેષ વહેચીને પેટ ભરે છે,
 દેવી લોગ ને પશુનો માગે, છુટો ધાગ મૂકો દેવી આગે ૧૬
 દેવી માગીને લક્ષણ કરશે, અથવા ચૂંચી લેશે તો મગશે,
 પણ જીવતો ને પશુ આવે, તો દેવીને લોગ ન લાવે ૧૭
 દેવી જગત્ની માતા કહાવે, પ્રાણી માત્ર પુત્ર તસ થાવે,
 માની નજરે થાય સુત ધાત, નહિ કોપે તો નિર્દય માત ૧૮
 દેવી માસ રૂધિર નહિ ખાય, દોષ દેવીને દેતા અન્યાય,
 કહો વાસનાના જૂખ્યા દેવ, વાસ કૃતદ્વખાનામા સ્વમેવ ૧૯
 હાડ માસ રૂધિર જ્યા રેહાય, તે તો અપવિત્ર ધામ ગણાય,
 એવા અપવિત્ર ધામ નિવામી, દેવ દેવાયતન જાય નારી ૨૦
 તેની હતક્યા એક જાણો, વૃદ્ધ પુરૂષ પદપદ માનો,
 “પૂર્વે જગદ્જ્ઞાનો વાસ, મિ ધ નગરકઠ્ઠામા નિવાન” ૨૧
 “હાતા રાણાના પૂર્વજ આત, હતા નગરકઠ્ઠાના રાજા,”
 “યવનોએ નગર લૂટી લીધુ, પડી કામ ત્યા કૂડુ દીધુ” ૨૨
 “નાખ્યા દૂવામા હાડ ને ચામ, કર્ણે અપવિત્ર રૂધિરથી ધામ,”
 “તણ અપવિત્ર ધામ અજાણ, આખ્યા પવિત્ર આરાસુરે માણ” ૨૩
 એવા માત પવિત્રની મામે, પશુ વધ ન ઘટે દેવી ધામે,
 હાડ મામ રૂધિરનુ ન કામ, ચાય અપવિત્ર દેવીનું ધામ. ૨૪
 કૂર પશુ વધવી ના અજાણ, ચાય ભક્ત ઉપર નારાણ,
 મુખ્ય ધુપાદિ પૂજા પ્રતાપે, માણ મો માગ્યુ રૂળ આપે ૨૫
 પણ દેવી બહાને ખોડુ કરણ, હાથે હત્યા કરી, પેટ ભરણ,
 અહા ! કળી નિર્દય થઈ બેઠો, આર્ય ધર્મ પાતાળે પેઠો ૨૬

કવિકથન.

જાલા વેગે આવોરે, દયા દીલ લાવોરે, લીડ મારી-એ રાગ
વારૂ મારા વીરારે, દયા મરે ખીસારે, હિસા ન કરો પ્રાણીની-હોલ
પરને પિડતા આપણા પ્રાણ પિડાય હિમા ટેક

પશુપર ભાર ભરે અતી, નિરે ન પાણી ચાર,
રીખવી મારે ઘાતકી, તે રાક્ષસ અવતાર

નિર્દય મૂકે દોર રખડતા લે હાથ હિસા ૧

પશુ-પખીને માનવી, પ્રભુની પ્રજા સમાન,
એક પિંડે ખીલ પ્રજા, તોડે પ્રભુ દરમાન

પ્રાણ પશુના પ્રાણસથી ન હણાય હિસા ૨

આશા તૃષ્ણા આઉણુ, સોને બહાલા હોય,
સરખો હલ્લે લાગી તણો, છીનવી શકે ન કોય

જે સરખે તે પ્રાણ હરે એ ન્યાય હિસા ૩

હરે ફરે ચારો અરે, કરે ધણીનું કામ,
નિરઅપરાધીને હણે, તેના રૂઠયા રામ

માખ પાખ પગ કીડીનો નરથી ન યાય હિસા ૪

શરણું તરણું મુખ લહે, શસ્ત્ર ન શખે પાસ,
અવન્ય શત્રુ છતા કહ્યો, સત્રીધર્મ છે ખાસ

નિર્ભય અશરણ પશુકા તરણા ખાય હિમા ૫

માસ અર્થ મનુષ્યે કર્યો, “મા” મને “સ” તે ખાસ,
મને ખાય તેનું જ હું, ખાઈશ નિશ્ચે માસ

અજ ફળ લાલપાલાથી પેટ ભરાય હિસા ૬

મામાહારી કહે પ્રાણીના, અમે ન લેઈએ પ્રાણ,
માસ કસાઈને ઘેરથી, જઈ લેઈએ વેચાણ

તો અમને શુ હત્યાનું પાપ ગણાય ? હિસા ૭

પણ દે મત, મારે, અને, કંકા, કરે ઉલઠ,
વેચે, લે, રાધે, વહે, ખાય, ઘાતમે આઠ

મનુ મહારાજે મનુસ્મૃતિમા કહ્યો ન્યાય હિસા ૮

વિચાર બળ બુદ્ધિ વિષે, માણસ જાત શ્રીકાર,
પ્રાણીનો વધ પરહરો, તને માસનો અહાર

કહે માકળચંદ્ર પ્રાણીને કરજ્યો પચાય હિસા ૯

રાગ મરશીયા.

હાય ! હાય ! મારે પશુને હત્યારા, માંસ માટે લે પ્રાણ એના ખ્યારા, રે,

હાય ! હાય ! મારે પશુને હત્યાગ ટેક

પનુ રાજા મળનો ખળનો, આવમનો એ આળો મળનો,

ફળ દહીં ફધ ધીના દે દાનો રે હાય ૧

પાપી ફળદ્રુપ પશુઓને કાપે, પશુ વિના પિડાય દેશ પાપે,

દક્ષ વૃક્ષ રાખીને ફળ માપે રે હાય ૨

બ્રમર માલતી મકરદ ચૂને, પુષ્પ પિંડે ન પડ નિજ તોપે,

પશુ પાળી મુજલુ દેહ પોષે રે હાય ૩

ફનીયાની દોલત ગાય માતા, એના પુત્રો ખરા અન્નદાતા,

કરી જેતી આપે મુખ શાતારે હાય ૪

કરે ખાતર જેડ જળ ઝીલી, કણુ ઝાડે કણુસલા પીલી,

લરે ડોડીઓ ભાગ વહી લીલી રે હાય ૫

એવા જગ પ્રતિપાલક ધોરી, એની જન્મદાતા ગાય ગોરી,

એને મૂકે કસાઈ ને કોરી રે હાય ૬

યશુ માત્ર તરથ જૂઝ સહેતા, સાત્વિક મલાઈ ધી હેતા,
 ટાઢ વેઠીને કે જીન વેટારે હાય
 એને મારે તો માથુ ધરે છે, હાય જાલે ન રાક કરે છે,
 હાય ! નાખી નિશાસે ઝુરે છેરે હાય
 ભાલપાલો ને અનરૂપ જાણો, ફહી રૂપ મલાઈ ધી માનો,
 સાદો સ્વચ્છ જોરાક મળનોરે હાય
 એમા પોપણુ મત્વ છે સાડ, માન દુર્ગંધમય છે નહાડ,
 રોગ રક્તપિતાહિ કરનાડરે હાય
 તનદુરસ્તીના તત્વ માસે, નથી ડોકટર કહે છે ઉલ્લાસે,
 અજ જોરાક કુદરતી જાએરે હાય
 બજે મઠકુ જાવે ગધ જેની, માસ જુજતા બદળો તેવી,
 એકાવે ખાધુ ધાન એવીરે હાય
 જાય સડામમા માસાહારી, બદળોથી કરે છે એકારી,
 નાક આડુ ધરે વજ જારીરે હાય
 મળમૂત્ર વિષા ધરનાડ, શુરકાના થઈને બહેનાડ,
 એધુ માન લખો ન નહાડરે હાય
 અજ ફળો મેવાને મીઠાઈ, મળે માસથી સોધા બાઈ,
 સ્વચ્છ સ્વાદિષ્ટ ને સુગંધાઈરે હાય
 ગીધ સ્વાન વાયસને ખ્યારો, મલીન માસનો દુર્ગંધી ચ્યારો,
 નથી અહાર માણસનો એ સારોરે હાય
 વિવેકી વીરા યશુ પાળો, તલ માસ લખો ભાલપાલો,
 નેક ટેકે સાકળચદ આલોરે હાય

અલખેલીરે અખેમાત જોવાને જમ્યો—એ રાગ.

- અવધ્યા ધર્મનુ મૂળ, હિસા નવ કરીએ,
 હિસાથી પ્રભુ પ્રતિકુળ, પાતક પગ્હરીએ ટેક
- જેવો અવ આપણને વહાલો, વહાલો માને તેવોરે,
 નિરઅપરાધી પશુનો ઘાતક, પ્રત્યક્ષ રાક્ષસ જેવો હિસા ૧
- દેવીને બહાને બળી આપે, પાડાને ઘેટાનોરે,
 પણ દેવી રીઝવવાને કોઈ, ભોગ ન દે બેટાને હિસા ૨
- સહેજ શરીરમા કાટો વાગે, અરે બાપ ઉચ્ચરીએરે,
 કદી અચાનક જખમ થાય તો, ઝુરી ઝુરી મરીએ હિસા ૩
- પ્રાણીને હણુતા ઘાતકને, શસ્ત્ર શરીરમા વાગેરે,
 તિવ વેદનાથી દીલ ઠપે, કુટે રહે બહુ રાગે હિસા ૪
- હર્ષી દૂધ ધીના ઝાડ પશુ છે, જે આપણને પાળેરે,
 એવા ઉપકારીને હણુતા, અરે ! હાથ કેમ ચાલે ? હિસા ૫
- પુત્ર કલત્ર નિમિત્ત કોઈ બાધા, પશુના બળીની રાખેરે,
 પશુ વધથી કદી પુત્ર ન આવે, પાપ તણા ફળ આપે હિસા ૬
- કળિયુગમા પશુનુ બળી ન થટે, કોપે દેવી કુઠાઠેરે,
 શ્રીફળ કોળાદિકને હોમો, લાખ્યુ ચંડીપાઠે હિસા ૭
- પર પોતામા ભેદ ન રાખો, અવ સર્વનો સરખોરે,
 જે દુખ વેદે અવ આપણો, તે દુખ પરને પરખો હિસા ૮
- પણુ દુનિયાનો અવજો ધારો, પર પિડા ન વિચારેરે,
 સતી બળતી પોકાર કરે જન, જે અખે ઉચ્ચારે હિસા ૯
- ખસી પડે કે કોઈને વાગે, પ્રેક્ષક હસી હસી રાચેરે,
 રાક બિચારો મરે દેડકો, કાગ ફૂટે ને નાચે હિસા ૧૦
- પર ઘર
 વહાર મિથે જઈ લૂટેરે,

પશુ પોતાનું ઘર સળગે તો, હાલી માથું ફેરે હિંસા ૧
 હિંસાનું મૂળ ને ફળ કહવા, કોણે દેવ કસળદે, હિંસા ૧
 હસતા બાપે રોતા ન છૂટે, ભોગવવા નિરધાર હિંસા ૧
 નિર્દય કોઈકે એક હિંદરડી, બોળી ઉના જળમાંદે, હિંસા ૧
 તરફડતી દેખી તે રીઝયો, આણુ તમ્બો એક પળમાં હિંસા ૧
 ભાવીભાવે બે ત્રણ દિવસે, પુત્ર સુયો તસ ખ્યાગેદે, હિંસા ૧
 હાલી ફેરે ને શીર પીટે, રડતા ન રહે વાયો હિંસા ૧
 સત પુરુષ તે વેળા તેને, હિંતસિદ્ધા દેઈ તોયેરે, હિંસા ૧
 ઉંદરડીના માલ પિતાને, કેડ કુળ થયું હોયે હિંસા ૧
 પાપ તાણું ફળ પ્રત્યક્ષ ભાળી, બોલ્યો મુખ સભાળીદે, હિંસા ૧
 હણું હણાણું નહિ કોઈ જીવને, હવે ગાઠ મે વાળી હિંસા ૧
 આપ વીતી એમ બાણે બ્યારે, પ્રકટે નિજ પર ભાનરે, હિંસા ૧
 માફવાચ દ સકળ પ્રાણીમાં, મરખા જીવ મમાન હિંસા ૧

અત્યમગણ—હરિગીત છ દ

જય જગત જનની દયાદેવી અધમજન ઉદ્ધારિણી,
 જય જગત જનમન રજની લયભજની ભવ હારિણી,
 જય પ્રાણીની તુ પ્રાણુદાતા માત શાતા કારિણી,
 જય લક્ષ્મણસદ્ ભગવતી ભવ જમણુ ભાવટ વારિણી ૧
 સદ્ધર્મ ભગિની આમ્યવદની શ્રીમતી સૌથી સતી,
 જય પતિત પાવન કારિણી પરમેશ્વરી જન શાન્તી,
 જય શિષ્યજનની ઇષ્ટ દેવી સેવના દે શુભગતી,
 જય જય જગત જન મન વશી મહાદેવી દે કારુણ્ય મતી ૨

સમાલોચના

સુર વાયકટદ ૧ તમે અવાચક મુગા પશુ અને પખીઓનો પોષક વાચ્યો, તે ઉપરથી તેઓ કેટલા બધા ઉપયોગી, નિમકદવાવ, બધા અને પરીપકારી છે, તેનો સ્હેજ ખ્યાન તમોને આવ્યો હશે એવા નિરઅપરાધી પ્રાણીઓનો ખોરાકને માટે તથા ધર્મના છઠ્ઠાને નાશ કરવામાં આવે તો તે તદ્દન ગેરવાજબી છે, આપણો મુખ્ય ખોરાક વનસ્પતીનો તેમજ દૂધ અને તેથી ઉત્પન્ન થતા દહીં, ઘી મનાઇ અને છાશ વિગેરેનો છે, તેમાં આપણી શારીરિક પુષ્ટિના તત્ત્વોનો સમાસ માંસ કરતા વિશેષ પ્રકારે સમાયેલો છે, તેમ છતાં જેઓ માસનો ખોરાક ખાય છે, તે કેવળ નુકસાનકારક છે, કારણ કે માસને માટે પ્રાણીઓની હિંમા ગરી કરાવવી પડે છે તેથી પ્રાણીઓનું તેમજ આપણું અહિન ચામ છે વનસ્પતિ ખોરાક ખાવામાં આપણું અને પ્રાણીઓનું અહિન થતું નથી કેમકે મનુષ્યનો કે રત્તી ખોરાક વનસ્પતિનોજ છે.

મામ ખાનારાઓને શાક-લાલપાલો વગર ચાનતું નથી. તે ઓને ડોકટર દરમિયાને છે કે માસની સાથે લાલપાલો નહિ ખાવાથી “સ્કર્વી” એટલે રક્તપિત્ત જેવું એક બપોર હરક વાય છે, કેમકે મામમાં “સ્કર્વી-સુગર” નામના અમત્તના તત્ત્વો નથી આ ઉપરથી મિઠ્ઠા વાય છે કે કુસ્તની નેમ મનુષ્યને માસના ખોરાક ઉપર ઉધારવાની નવી વનસ્પતિ ખોરાક વાળાને માસ વગર સહેલાઈથી જીવી નકાય છે, ત્યાં માસના ખોરાક વાળાને વનસ્પતિ ખોરાક શિવાય જીવી શકતું નથી, તેવી સમજાય છે કે વનસ્પતિ ખોરાક જેવો મનામતી બરેલો છે, તેવો સનામતી બરેલો માસનો ખોરાક નથી માસના ખોરાકમાં એવા કોઇ પણ તત્ત્વો નથી કે જે તત્ત્વો વનસ્પતિ ખોરાકમાં મળી આવતા નથી, પણ ઉવટા વધારે આવ

વાપરતી પડે તેથી વધારે અક્ષય વાપરી ચકતા નથી, પણ ફરેક પ્રાણીને મરણનો ભય તો મોટામા મોટોજ છે, તો પછી તેમને મરણનો ભય અને પિડા કેમ થતા નહિ હોય ? શુ કોઈ પશુને લાખડીનો પ્રહાર કરવા જતા તે બયબીત થતું નથી ? શુ પક્ષીઓ બહુકોના બડાકા માંબળી ત્રાસ પામતા નથી ? શુ કોઈ બિનાડીને દેખીને ચક્યા વિગેરે નાના પક્ષીઓ એ-ચી-કરી હયામણો દેખાવ કરતા નથી ? એ પ્રમાણે માત્ર સાબળવા કે દેખવાથીજ ભય ઉત્પન્ન થાય છે, તો કોઈ પશુને પકડીને કનકખાનામાં છરી કે છરા આગળ લેઈ જતા તેના સમજવામા નાહ આવતું હોય કે અરેરે ! આ અને મારવા લેઈ જાય છે ?

ધમ્મી વખત એક પશુ બીજા પ્રાણીને કતલ કરતાં જુએ છે, ત્યારે કસાધ તેને ગમે તેમ ધસડે છે, તો પણ તે ત્યાં જતું નથી, છતાં તેની મરણ વિરૂદ્ધ ધસડીને લેઈ જઈ તેના ટાંગીઆ બાધી હથેલાનીને પાડી નાખે છે, અને તેના ચારે પગ ઉપર કસાધઓ પગ મૂકે છે, ત્યારે સાચાર વર્તી શુ તે કતલ કરવાની ખૂરી મતલબ સમજી હાય પોકારતું નહિ હોય ? અલબત્ત તે પરાધિન રાક મોટે સાદે આરડીને આક્રંદ કરી મૂકે છે, ને ટાંગીઆ પણ પછાડે છે પણ કમા'નું હૃદય રોજના ખાપી કામથી દોડાર અને નિર્દય ચર્મગએણું મેલ છે તેથી તેની તેમને કશ્ચા કે દગ્ગાર રહેતી નથી જો પશુઓમા માણસ સમજે તેવી ત્રાચા હોતો તેઓ કાલાવાનાં કરીને પણ મોતના પગમાથી છૂટવાને બનતા પ્રયત્નો કરત-પરતુ મામના લાલચુ માણુમો પશુઓના અવાચકપણાનો ગેરવાજબીલાભ લેઈ તેના ગળે છરી ફેરવી તેને આરીયા-ધુરીયાંની પેડે કાપી નાખે છે આ વેળાએ મિચાઈ રાક-નિરાપરાધી પ્રાણી દોડી ગણી વેદના ભોગવે છે, અને મરણના સમયે છેવટના ઉપાય તરિકે હાય નાખે છે કે-“ હે અધમ ખાપી દુરાત્મા ! તારા હાથ મારા જેવા ધર્મો તારૂ સત્યાનાથ જગ્મે ! અને તને જીવતા કીડા પડતો ” । । “ મહાત્મા ધૃતસીતમે કહ્યું છે કે ”—

“તુમ તો હાથ ગરિખડી, કપુ ન ખાલી જાય,”

“મૂર્તો દોર કે ચાપમે, સોદ જામ રો જાય”

એજ પ્રમાણે વિચારા નિર્ગત પાત્રીઓ મધુર સ્વરથી આવાપ કરી-મસોમ કરતાં મનનમાં રિગરે છે તેઓ વચ્ચીમાં ભીડ કરતા નથી, અને કોઈનું કાઢ જણાવતા પણ નથી, છતાં જરા વિમાખતે મરિ જાડપર આવીને એસે કે નરનજ નહુની જોણ માગીને કે મસોત ફેળીને દેહા પાડે છે, ત્યારે તેઓ પતે રસદારી અસુજ વેદનાથી તરફડવાં કરે છે આ જોઈ ચિંતારીઓને મન તમારો ચાપ છે અંગે ફેરી અપમના ! હાડીવાને મન તમનુ ને રંગાતો પ્રાણુ જાય !

અરસોસ અરસોમ ! આવા જવા પાણીઓના વદાવામાં વળતા પ્રાણુ સેના નિર્દય માણુસોના દાસ કેમ પાલ હાતા નરિ રોપ ? તેમનું ડરામણું મુખ મામનો અપવિત્ર જોતક સેવામાં મળ માની તેમના હોતને સોદીથી ખરડતાં કેમ સમ્માતું નહિ દોષ ! અ્યારે તેમને દહાકાં કુત્રાં કરવા આવે છે વાપ-વા રાડી ખાવા આવે છે તથા સ્વપ કમવા આવે છે, ત્યારે તો તેમના દાક મુછ દાગ નરમ ઘઈ જાય છે પણુ આવાં અવચક-સેંક પ્રાણીના હવ છેનાં તેમને જગી પશુ દયા આવતી નથી સુ તેઓ પેતાનો ક્રમાર પોને નહિ કે ના દોષ ? પેતાના સરીરમાં સ્દે-જ આધી ચાપ કે તાવ આવે ત્યારે તો આપના બાપ પોઝારે છે ! અને અવચક પ્રાણીના હવ જુદા કરતી વખતની જુમે ઉપર તો જિંકુત ધ્યાન આપાજ નથી રી મગમતી વાન ! સુઝ માણુસો ! જરા વિચારતો કરો કે અજ પ્રમાણે મેલ પ્રાણી તમારા પ્રાણુ સે તો તમને કેટલુ જણુ દુખ વાય ! ! એ રી રાથી પશુને મારો છે તેવી માત્ર અપુરી જા સરીરમાં મોડી જુએ. અનુભવ ઘમે કે પેલી વેદના ચાપ છે ?

રેક પ્રાણીને હવારથી અધિ-વદાથી ગીજ ફરીવામાં ખીજ

એક પશુ નથી એક ધરત્ર બુકાને અને દુ ખી હાથતની ડોશી પશુ મરણુ અપ્રિય છે દાખલા તરિકે માર્ધ દુ ખી ડોશી અવકન થઈ મરણુની પયારીમા પડી હોય તેની પસરીમા માપ આવે કે તરતજ તે—“ બાપરે ખાધી । ” એમ બોલી ચમકીને નામવા મારે છે અહા ! મરણુનો ભય કેવો છે ! મરણુ મને પ્રાણીઓ કે પ નથા ઉગ્ર વેના થાય છે અધકાર વ્યાપે છે ગમગીન વધાય છે અને સ્વજનોમા ક્ષોભ રહ્યો હોય છે, તેનો વિયોગ થાય છે, તેથી દરેક પ્રાણીને જીવવાની ધણીજ હોશ હોય છે

એ વિગેરે કાશ્ચોથી દરેક પ્રાણીને મરણુ ધણુજ અપ્રિય હોય છે તેમ છતાં અરે વિ સક મનુષ્યો ! તમે તમારા પાપી પેટને મારે અવવા ખોગ સ્વાર્થની કે ગોખની ખાતર પ્રાણીઓની દિઆ કરી તેમને તેમના જીવનરથી ચૂકાવો છો ! તેમના બાલબચ્ચાથી વિખુટા પાડો છો નર અને માંઓનો વિયોગ કરાવો છો, ગાબણીઓના ગબ પાડી નાખો છો અરે ! તેમની માદાઓને મારીને તેમના ધાવતા નાના બચ્ચાઓને પોનાની માના દુઃખ વિના રીખાવો છો બિચાગ બુલબુલ મા, વગર રડીને મરી જાય છે, અરે ! મમજ શમિના ખાનમને તમારા બચ્ચા કેના પ્યારા છે જરા ઇન્સાફ તો કરો !

પશુઓ આપણને દૂધ, મધાધ, માવો, દહી, છાશ, માખણ, અને ધીનો પાણિક અને મ્વાદિષ્ટ ખોરાક આપે છે ગરમ ડપડા મારે જીન આપે છે દવા તથા ખાતર બનાવવાને મૂત્ર આપે છે વર લાંપ વાને બળતણુ કગવાને, રાખ બનાવવાને તથા ખાતર કગવાને દાણ આપે છે ખેતર અને વાડીઓ ખેડી આપે છે કુવામાથી પાણી કાઢે છે કણમલામાથી અનાજ છટ્ટ પાડી આપી ગાડા ખેતી આપણી કોડીઓ ભરી જાય છે અને જીવતા સુધી પુણ્ય ચાકરી કરી મવા પછી પશુ બંધો વાળે છે ઉંચા કુગરો ઉપર મપાટ મેદાનમાથી બકરાંઓ

દાનરો મળુ ખાસ સાવ લેઈ જા કરે છે અને હાટ પણ સુખ ત મ
વડી માત્ર લીનરો ખાઈ રેલીનાં વિશાળ ગણના માણના અને માણની
માન લેઈ ન કરે છે

તેઓ આખો દિવસ વેતરું કરે છે, અને મિત્રની અથવા માખન
મારક આપણા ઉપર પૂર્ણ પ્રેમ અને વિશ્વાસ રાખે છે તેવા વિશ્વ
સુતો વિશ્વામયાન કરી જનથી ભેળવન કરવા એ મત ૧૫૫
કામ છે તેઓ જગલમા પદ્મા વિરેગનો આગે ચરી આપણને અમ્મ
મમાન કમનો ખોતક આપવા વખતસર આવી પોતાના મયો
હિમા રહે છે

વળી ગાય જેવું પ્રાણી જે દુનિવની અખૂટ દોસન ગણાય છે
તે જામનું જીવનતલ છે તેના પુત્રો બધાદો, જમનું પ્રતિપાલકો
ગણાય છે બગદો સિવાય ખેતી થઈ શકતી નથી અને ખેતી વિના
અનાજ થતું નથી વળી અનાજનું ગિવાય મનુષ્યો જીવી શકતા નથી
કળી કોઈ એમ સવાત કરશે કે-પાત્રિક સજિથી ક્યા ખેતી થઈ શકતી નથી
આનો જવાબ ને-અને તેની પાત્રિક સજિથી અરે ગમે તે પ્રગરથી
ખેતી કરે, પણ બગડેથી નેરી ખેતી થાય છે, તેની ખેતી કસાથી
થઈ શકતી નથી તેમ જા દરેક વરે આ જ્ઞાતનર્થ નેવા પવિત્ર
દેશમા હિંદુઓની પવિત્ર ગણાતી ગાયમાતાની ભારે કનસ થાય
છે અઢા રી મજાની થાત ' દિન પ્રતિદિન આવા ઉપયોગી પ્રાણી
નાગ થવાથી આપણે નાસતી નહીં આવા જાએ છીએ જે બગદો
સપ રના મળતા તેના સો ખસો ઉપેચા ભેમે છ જે થી તમુ મોર આર
સેતનું મળતું તે સચ સેર દો સેતનું અને જે દૂધ ચાર પાછનું સેર
મળતું તે છ દાદીએ સેર મન છે આથી આપણી ખીજ વધારે સી
અધમ અવસ્થા !! ' વિદ્યુતેની ગણતરી સુખ્ય હિંદુસ્તાનમાં દર વરે
એક લાખ ગાયોનો વધ થાય છે અને તેથી તેના પાય પેદીના

હિસાબે તેની ઉત્પત્તિની ઉપજના નીચે ખર્ચ, પચોતેર અમ્મન, બાણુ કોડ, અને પચ્યામ લાખ રૂપીઆનું નુકસાન હિસ્સાનને થાય છે” આથી આપણો આર્થિક પાયામાં થઈ જશે માટે થી મગકાને અરજ કરી આ દેશમાંથી ગાયોનો વધ બંધ કરાવવાનો કાયદો પસાર કરાવવો જોઈએ

પશુઓ જીવતા હોય છે, ત્યારે આટલા બધા ઉપયોગી હોય છે અને મૂત્રા પછી પણ પોતાનું ઉપયોગિપણુ ચાતુ રાખે છે તેઓ ચામડા આપીને આપણા ધન તકિ છે ખેતરો માટે કોસ, વરત, નાંડી વિગેરે સામાન પૂરો પાડે છે વળી હાડકા ખરી, અને થી ગડા આપી આપણા ખેતરો અને કારખાનાઓમાં મજૂર કરે છે એ પ્રમાણે પશુઓ ઉપર આપણા સુખ અને વૈભવો રહેલા છે પશુઓ યથાથી આપણા સુખ અને વૈભવનો સ્વાભાવિક નાગ વધારે છે. પણ એવા ઉપયોગી પશુઓના શરીરમાં માખસના જીવ જોવાના જીવ રહેતો છે, તેનું તવા મામનો ખોનક રોગિટ અને નુકસાનકારક છે, તેનું માસાદાગીને બિનકુન બાન રહેતું નથી, પણ મામ ખાવાથી નીચે મુજબ રોગ થાય છે, તેની વિગત

(૧) માસ દેખાવમાં અસ્વ-છ અને બ બોવાળુ છે (૨) તે ઝાઝી મુન મુઠ્ઠી રહી ચમતું નથી (૩) તે અનાજ વરતા મોંધુ પડે છે (૪) તે ખાવાથી અનીનિવાન તવા દારૂડીયા થરાય છે અને બિગળ ગરમ રહે (૫) વનસ્પતિ ખોરાકથી જેની આરોગ્યતા નહે છે, તેની માસથી રહેતી નથી (૬) તેનાથી ક્ષય વિગેરે રોગો થાય છે (૭) તાવના દર્દીને મામનો ખોરાક પચતો નથી મદવા કાથી ઉઠેલો માખસ મામ ખાય તો ફરીથી ઉવેલો ખાય છે ઇંચે જમા તેને “મીટ ફીવર” એટલે માસજ્વર કહે છે (૮) માસમાં “નાઇટ્રોજન” વધારે પ્રમાણમાં હોવાથી ખાનાર કુલી જાય છે

(૯) ગાય, બેતના ક્ષેત્ર વિગેરે ઉપર જે સર્વે રાજા રાખ્યા છે તે એ પ્રકારના કામ છે, તે મામલતારીના સરકારના વર્ગ પાસે નુકસાન નથી અને અને મલખના સરકાર સ્થાય છે

૧૫૭૦ એકાદશી નખુ છે કે રામિત મામલો કાનૂનીય તરફ રાખતારી નીચે જાણવેલા રામો તે ખાનગી માત્ર પો જો (૧) દોરમા થની મરુતી, (૨) મરુતી થનો "દાકદોકદ દીવર તાપ (૩) પાસગી, દેશના અને રાખના જેનો (૪) એના અન પતમા થનો મોજીનો મોમ (૫) 'એનમે દોકદ' રામ (૬) બગેવા સોદીયા થનો રામ (૭) ગાંધીયા રામ જેનાથી દાવતુ દાવ થાય છે-એવા રામો રામિત દાવગેરું મામ ખાવાથી માપ છે જેવે અમુક માસ નિરોગી જનાવરોનું છે, એવું મિદ કાલ સાધનો એક દોષ છે તેથી એવા રામિત મામલો ઉપરોમ થવો મબવ વગર દોવાથી ઉપર મુજબના રામો માનમો સામ પડે અને એ પ્રમાણે મામનો ખોલક નુકસાનમગ છે, તેમ જા પ્રાણી મોને વદાલામા વગર જે રૂચિ નેતાથી ભરી તેના મામ વડે મુન્ય જેનો બુદ્ધિવાન અને વિવેકી વિગરવાન પ્રજા પોતાને ન પોરે છે તે કાલુજ અધમ કામ છે

માંસ ખાનારો માત્ર પેટ બરવા જેટલોજ દાખિ સાબ માપ ન અને ખીજના પ્રાણ જાય છે ત્યાં વનમા સ્વાખાનિક ગીતે ફરવા થયેલા કુરતી ખાદ્યાદિ વી જન્મ નમિ થક થકે છે, તે નદિ વાપરના આ જગતા પેટ માટે પ્રાણીઓના જાન લેવાનું મોટું પાપ રાખી કહે ?

જુન જુદા પ્રાણીઓની સારીરિક માત્ર ઉપથી આપણને માનુષ પડે છે કે કુરતે નાખમો માટે વનસ્પતિનોજ ખોલ મરજ્યો છે ધોળ, દાથી માપ વગેરેને માટે ઘાસનો ખોલ નરજ્યો છે વાપ મિદ કુરત વગેરેને માટે માસનો ખોલક સરજ્યો છે

મામાહારી પ્રાણીઓને પણ અને નખ દોષ છે કુતરીયા દાન મોટા અને લાખા દોષ છે, ને તેઓની હોબરી નાની દોષ છે તેથી અપદ મમમય છે કે તેઓને માસનો ખોરાક અનુકુળ પડે છે માથુ મની શારીરિક રચના એવી નથી, તેમજ ધામ ખાનાર પ્રાણીઓ જેની પણ નથી તેથી માથુસને વનસ્પતિનો ખોરાકજ માફક આવે છે હીનીયસ, ઘેરન કુવીઅર અને ટોમસ બેલ વિગેર ડોક્ટરોનો મન એવો છે કે, માથુમના શરીરની રચના (મુખ્યત્વે કરી) તેની હોબરી, દાન, મો) જોતા કુદરતે તેમને વનસ્પતિનો ખોરાક ખાવાનેજ મરન્યા છે વળી ધાણ કરીને જે પશુઓ પોતાની હબ પાણી પીના લપનપાયમાન કરી હબથી પાણી પીએ છે તેવા પશુ-વાધ, વર, ચિયાળ, કુતરા વિગેર મામાહારી દોષ છે અને જેઓ મુખહારાએ પાણીને ચૂસીને પીએ છે, તેવા બોડા, ગાય, પાડા અથવા ઘેટાં વિગેરે પશુઓ અને નનુઓ મામાહારી નથી, પણ વનસ્પત્યાહારી છે માસાહારી મનુષ્યો હિન્દ પ્રાણીઓની પેઠે હબ લપનપારીને પાણી પીના નથી, તો તેઓ મામનો આહાર કેમ કરતા હશે ? વળી જે પશુઓને પગમા બે ખરીયો દોષ છે તે બધા વનસ્પત્યાહારી જાણવા

વનસ્પતિનો ખોરાક માસના ખોરાક જેટલા વધારે તાકાતવાળો છે, એવા હજારો દાખના મોજુ છે દાખવા તરિકે જાપાન જેવી નાની પણ કે જે ભાત ખાઈને હવે છે તેણે કહીયનો જેની માસાહારી મહાન શહેન્ગાહને ધુળવી નાખી વળી મામાહારી પશુઓ કરતા વનસ્પત્યાહારી પશુઓ વધારે જળવાન દોષ છે હાથી, ઘોડા, બળદ, ડાંટ અને પાગ વિગેરે પશુઓ માન વનસ્પતિનો આહાર કરી ધણીજ મહેનતનું કામ કરે છે અને ઘણાજ ઉપયોગિ અને જળવાન દોષ છે

ઉપર મુજબની હકીમતથી સાબિત થાય છે કે વનસ્પતિ આહાર શુભકારી અને આપણા શરીરનું પોષણ કરવાને પુરતો છે અને માસનો

ખોરાક નહીં અને હાની કરતા છે તે હજારો દલીલો અને મહાન કવિઓ તથા પ્રખ્યાત ડૉક્ટરોના અભિપ્રાયોથી તેમજ આપ ॥ આર્થ વેધો સુશ્રુત, વાગ્બટ અને ચરકના મનોથી સિદ્ધ થાય છે ૫૦૪ સ્થળ મંડિતને લીધે આ લઘુ મંથમાં તેનું સ્વલ્પ વિવેચન કરવાનું નથી તોપણ આરિગાથી વિચાર કરતા સર્વ પ્રકારે માસનો ખોરાક હુકસાનમય છે તે નીનિર્નુ તેમજ ધર્મશાસ્ત્રોની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરતા છે હિંદુ, મુસલમાન, ખ્રિસ્તી અને જરથોસ્ત્રિ વિશેષે દરેક ધર્મમાં માન્ય ખાવાની ને દિવ્ય કરવાની તાન મનાઈ કરેલી છે. પણ કોઈ એમ સવાન કરે કે તમે તો દિસા અને મામ બ્રહ્મજૂની વિશ્વના પ્રમાણુ બતાવ્યા, પણ કુગતમાં તેમજ જગદીશ્વર ધર્મમાં તેની તરફેણના પ્રમાણો પણ મળી આવે છે તેનું કેમ ? આનો જવાબ ને-કોઈ માણસ એકજ જામનમાં ઉત્તરાસુરની જેમત આપી શકે નહિ. તેમ જના જ્યારે એ મન મળી આવે, ત્યારે એક મન શાસ્ત્ર મારનો અને ખીન્ને મન ખીન્ન મેઈતો સમજવો હવે આ બે મનમાં કયો મત શાસ્ત્રમારનો હશે ? તે જાળન ખુદિને આગળ કરીને નિમ્ન લખાનપણે વિચારવાનું છે.

દરેક શાસ્ત્રોના બધા પ્રમાણે આપના એક મોરો મ મ ધર્મ જનક અને આ લઘુ મંથમાં સમાસ ધર્મ શકે નહિ તેથી ધણાજ જુન પ્રમાણો આ નીચે આપ્યા છે. છતાંજ એ વધારે વાત ધર્મશાસ્ત્રોમાંથી જોઈ સેરી

હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રના પ્રમાણો.

શ્લોક

સ્વમાસ પરમાસેન યોર્વર્ણયિતુ મિચ્છતિ ।

નાસ્તિ હુદતર સ્તસ્માત્સનૃશ્ચમતરો નરઃ ॥

મહાભારત અનુશાસન પર્વ.

અર્થ—જે પારખ માસે કરી પોતાના માસને વધારવા ઈચ્છે તેનાથી વધારે કોઈ અધમ નથી અને તે અતિ દૂર છે

શ્લોક.

અદ્રોહઃ સર્વભૂતેષુ કર્મણા મનસા ગિરા ।

અનુગ્રહશ્ચ દાન ષ સત્તાં ધર્મઃ સનાતનઃ ॥

મહાભારત શાંતિપર્વ અધ્યાય. ૧૬૨.

અર્થ—મન, વાણી તથા કર્મ કરી પ્રાણી માત્રનો દ્રોહ ન કરવો, હથેલી રાખવી, તથા હિપકાર કરવો, એ સત્યુપદોનો સનાતન ધર્મ છે

શ્લોક.

ના કૃત્વા પ્રાણિના હિંસા માસમૃત્યુયતે ક્વચિત્ ।

નચ પ્રાણિવધઃ સ્વર્ગ્યસ્તસ્માત્માસં વિવર્જયેત્ ॥

મહુસ્મૃતિના પાત્રમા અધ્યાયનો ૪૮ મો શ્લોક

અર્થ—કોઈ પણ પ્રાણીનો વધ હથેલી સિવાય માસ મળતું નથી અને પ્રાણીનો વધ કરવાથી સ્વર્ગ મળતું નથી માટે માસ ખાનાતું ત્યાગ કરવું જાઇએ

શ્લોક

યસ્તુ પ્રાણિવર્ષ કૃત્વા પિતૃન્માસેન તર્પયેત્ ।

સોઽવિદ્વાંશ્વદન દગ્ધ્વા કુર્યાદગારલેપનમ્ ॥

વૃદ્ધપરાશરસ્મૃતિ.

અર્થ—જે પુરુષ પ્રાણીની હિંસા કરીને તેના માસ વડે પિતૃ દેવને તૃપ્તિ કરે છે તે મૂર્ખ સાગ સુગંધવાનું ચઢનને ખાણીને તેની રાખતું પોતાના શરીરે લેપન કરે છે (માટે યજ્ઞ તથા આદ્ય નિમિત્તે કોઈ જીવની હિંસા કદી પણ કરવી નહિ.)

જૈન ધર્માવનળીઓ અહિંસા પરમોધર્મ વાસ્તવિક રીતે માને છે અને તેજ પ્રમાણે તેનું વર્તન પણ કરે છે તેઓ મુક્તમા મુક્ત છન-કથુઆ આદિકની પણ મન વાણી અને કર્મે કરીને હિંસા ચિત વના નથી, પણ ખરેખરી જ્યલુ-દયા પાળે છે અને અબદ્ય-અનંત ૧૫ બિટાટા સુરણ, લસણ આદિ જે કદમળ કહેવાય છે) પણ વાપરના નથી તેથી તેમના ધર્મગામના પ્રમાણો અરે મૂક્યા નથી બાપો એ પરમ દયામય ધર્મમા દંતરો ફરમાનો હિંસા નહિ કરવા વિમ મોક્ષુદ છે ખર જોના જૈનધર્મિઓજ અહિંસા પરમોધર્મ એ મના વાક્યનો ખરેખરો અમન કરે છે

મુસલમાની ધર્મશાસ્ત્રોના પ્રમાણો.

મુસલમાનો પરમેશ્વરો રહિમાન કહે છે તેનો અર્થ દયાળુ હાથર વાય છે તેવો દયાળુ ખુદા પોતાના એક બચ્ચાની કૌશિક તુમિને માટે, પોતાના બીજા રાખ અને પ્યાર બચ્ચાના વનાનામા વહાલા જાન લેવાનો કુકમ આપેજ કેમ ? તેમનામા એક ૪૦ વિવરનો ધર્મ દિના વાય છે તેને સિદ્દનો કહે છે તે સિ-યો ખેસનાર કોઈ પણ જાનનુ માસ ખાનો નથી તેમના પીંડે તથા ઓલીયાઓએ પણ પોતાનો ખોરાક બાંધ્યા ॥ ઉપર રાખેલો હતો તે વિખેનો પુરતો ખુરાસો તવારિખે ફેરવતા તજકીરે તુલ અવલિયા સદીન તુલ અવલિયા બો તફદાતુલહિનસ વિગેરે ખિામો જોવાવી મળી આવે છે વળા આજ પણ કોઈ મુસલમાન 'સાલેક સરીઅતમાથી' તરકીતમા પેમે છે તો તે તરતજ માસ ખાતુ જોડી દે છે વળા રાવણ વહોરા જિ કુન માગ ખાતા નથી તેમને નમાસીયા અથવા નમાશીયા કહે છે પેમખર હઝરત મહમ્મદજી સદેમના ખલીફા અ. જમાય 'હઝરતઅદની સાહેબે ફગમા યુ છે કે —

મીસરો.

॥ ફલા તજઅલુ બુતૂનકુમ મકાવરલ હય્ત્રાનાત ॥

ફારસીબેત

નસાફી મકામે શિકમરા તુગૂર ।

જેવેહરે વહાયમ જેવેહરે તૂયૂર. ॥

અર્થ —તું પશુ-પખીઓની કબર તારા પેટમાં કરીશ નહિ
અર્વાન પશુ-પક્ષીઓને મારી તું ખાધશ નહિ

કુરાનશરીફમાં મૂરાઅનઆમ-આયન ૧૪૨ માં અલ્લાતાલાએ
માફ કરેલાં-યુ છે કે —

બ મિનલ અનઅમે હમૂલતંબૂ વફર્શા । કુલૂમિમ્મા રજક કુમુલ્લાહો ॥

અર્થ —અલ્લાએ મોપગા જનાવરોમાંથી કેટલાક માર ઉપાડવા
માં પેદા કીધા છે અને ખાવાને મારે જમીનને લગતી વનસ્પતિ
તથા અનાજ ઉત્પત્તિ કર્યું છે, તે તમે ખાઓ

વળી કુરાનમાં સાફ લખ્યું છે કે-કોઈ પશુ પ્રકારનું માસ ખાવું
નહિ તેમ છતાં માસના લાલચુ માથુસો બારી શોધી અવળે રસ્તે
ચાલી માસનો ઉપયોગ કરે છે તે બદ્દુલ ખોડુ છે જુમ્હો (કુરાન)
મૂરાઅન આમમાં લખ્યું છે કે-“ તમે ન ખાઓ-તોફી અને
ફકરનું માસ, મોતથી મરેલાનું, કોઈ મૂર્તિના નામથી મારવામાં આવે
તેનું, ગજે ફસી દેઈ મારવામાં આવે તેનું, ઘાયા મારવામાં આવે તેનું,
પડવાથી મરે તેનું અને કોઈ ખીજ પ્રાણીના મારવાથી મરે તેનું માસ.”

પ્રિય વાલ્યનાર ! હવે કહો કે કયા પ્રકારનું મામ ખાવાની
અસરમાન માઈએને છૂટ રહી ? કાઈજ નહીં પણ ચાઓના પવિત્ર
દરમાનો સ્વાધેના આગળ કબાઈ ગયા, અને જીભના સ્વાધથી દેખાદેખી
દિસા અને માંમનો પ્રચાર વધી પડ્યો. પણ પવિત્ર ઇમાની મુસદ્દામાન

બાઇઓએ પોતાના યાસોનો અભ્યાસ કરી ખુદના પવિત્ર દરબાનો
માથે મગવવા જોઇએ

હવે હિંમત નહિ કરવા વિશે અલ્લા મઠે સરીફમા દિમાગની
મલાઈ કરે છે કરાનમા મુરાહિલમાયદ સિપારા ૪ મળ્ય ૨ આપન
ક મા બખુ છે કે, મહામા તેની હદ મુધીમા કોઇએ જનાવર મારવુ
નહિ કોઇ જૂનથી મારે તો તેને બે પોતાનું પાણી જનાવર મૂકી
દેવુ અથવા બે ગણા માણુઓ જે પ્રામ્મન દારાવે તેમની પ્રામ્મનતુ
ખાણું મરીએને ખવરાવવુ આ ઉપરથી સાક મમળ્ય છે કે હાથા
મુસનમાળોએ આ કામને નાપાક ગણેલું હોવાથી, આવા પવિત્ર
સ્થાનમા તે લામ કરવાને મના કરેલી છે

જણે મરતુ દાખવાથી જણાય છે કે, મુસનમાનો દેવ નિમિત્તે
પુખ્ત માની બમ્બીઈના દીવસે બકરી મારે છે તે તદ્દન ખોટું છે,
કારણ કે જે દેવ નિમિત્તે હિંસા કરવાથી પુખ્ત વનું હાથ તો મક્કા
જેવા ધર્મસ્થાનમા હિંસા કરવાની સા માટે મનાઈ કરે ?

બકરીઈકના દીવસે બકરી નહિ મારવા વિશે કરાનમા મુરાહ-
લજની ૩૬ મી આપનમા અનાનાવાએ ખુદે દરમાબુ છે કે-
“માસ અમર લોહી મને પહોંચશે નહિ, પણ એકે પરહે
જગારી પહોંચશે.” આની રીતનો લેખ જના બમ્બીઈ નો રિવાજ
પડવાનું કારણ નીચે મુજબ છે -

હજ્જાહીમ પેગમ્બર જ્યારે ઈમાનમાં આવ્યા ત્યારે તેમના
ઈમાનની પરિમા કરવા માટે અલ્લાએ તેમને કન્નુ કે-તાગી વહાનામા
વહાલી ચીજનો ભોગ આપ, તે ઉપરથી તેમણે પોતાના એકના એક
દીકરા જરમાઈને મારવા નૈપાર કર્યો, અને પોતાની આખોએ પાગ
જોડી તેને ઠરી વડે મારવા જાય છે, કે તસ્તજ અલ્લાની ક મળથી
છોકરાને કેમણે એક થેડુ (દુઝો) આની ઉથુ (એક ફેરનાએ

છોકરને હાથની લેઈ તેની જગાએ થેદ મૂક્યું) અને તે કપાઈ ગયું, અને છોકરો બચી ગયો (કેટલાક કહે છે કે અલ્લાએ થેદાને પણ મરજીવન કર્યું) આ ઉપરથી મુમનમાન બાઈઓ બહારી મારવાનો રિવાજ લેઈ બેઠા છે, પણ તેમા તેમની જૂન ઘાય છે કારણ કે અલ્લાએ તો પેગબરના ઈમાનની પરિક્ષા કરવા આર છોકરાનો ભોગ માગ્યો હતો ને બહારી કે થેદાનો ભોગ માગ્યો હોત તો વખતે એમ કહી શકાત કે ખુફાને એ ભોગ પ્રિય હતો? અરે! બાઈઓ વિચાર કરો! અલ્લા એ તો વહાવામા વહાવી ચીજનો ભોગ માગ્યો, અને તેમણે વહાવામા વહાલા પોતાના એકના એક દીકરાને મારવા ખડો કર્યો! હાત ક્યા મુમનમાન બાઈએ અદનાતાલાના નામની ખાતર પોતાના દીકરાને માગવા ખડો કર્યો? બિચાગ નિરાપરાધી રાક બકરાને (પગમેશ્વરની એક ગરીબ પ્રજા) ખુફાના નામની ખાતર કાપી નાખી તેનો જન લેઈ પોતાનું પેટ ભર્યું તેથી શુ ખુ! રાજી વના હશે?

જરથોસ્તિ (પારસી) ધર્મમા જરથોસ્તનામામા લખ્યું છે કે—

बकु शतन नीपारंद कसकु दरेह ॥

न आंगुस फदा के रासद घरेह ॥

ભાવાર્થ—કદી કોઈપણ જાનવર મોટું અથવા જીરું થયું હોય, તેને અથવા નાના બચ્ચાને અથવા કોઈ પ્રકારના જાનવર (જીવના પ્રાણી) ને માગવાની માફ મનાઈ છે

ખ્રિસ્તી ધર્મશાસ્ત્રમા—હુસીયા અધ્યાય ૮ આયત ૧૫ મા કહ્યું છે કે “જ્યારે તમે તમારા હાથ (વિનતી માટે) ઊંચા કરશો ત્યારે હું (ધર્મ) મારી આપ્યો તમારા તરફથી બીજી તરફ ફેરવીશ. અને તમે વિનતી પર વિનતી કરશો તો પણ હું ધ્યાન નહિ આપુ, કારણ કે તમારા હાથ પ્રાણીઓને મારવાથી લોહી છુવાય છે.”

સન લડતના હબરો ગરીબ બાળકોને વનસ્પત્યાહાર પર રાખે છે વળી એક વેજીટેરીયને કોઈ કુત્રીના નરતના જન્મેલા બે બચ્ચામાથી એકને વનસ્પતિનો ખોરાક અને બીજાને માસનો ખોરાક ખવરાવી હૃદયથી એક વરસ પછી મમીફિકેશની સજામાં તે બન્નેની હરીફાઈ કરાવી બંનેનું પુદ્ગલ થયું, તેમાં વનસ્પત્યાહારી કુતરાએ માંસાહારીને હારી તદ્દન નાસીપાસ કર્યો એ પ્રમાણે અનેક અજબાપશોમાં વનસ્પતિ ખોરાક સફળ નિવડ્યાથી વિખ્યાતમાં એક મો'ટી હોટલ કે જેના દર વરષે એક લાખ પૌન્ડ કે લેથી પણ વધારે કિંમતનું માંસ વપરાતું, તેને બદલે એ હોટેલ તદ્દન વનસ્પતિ ખોરાકની બનાવી એ વિગેરે અનેક વૈજ્ઞાનિક સિદ્ધાંતોથી વનસ્પત્યાહાર દરેક સંજોગોની વચ્ચે સફળ નિવડ્યો છે વળી બ્રુસેલ્સમાં વૈજ્ઞાનિક પ્રયોગ થયો છે તે એવી રીતે કે બ્રુસેલ્સના વિશ્વવિદ્યાલયમાં ફેડેમોઈસેલ ટ્રાટેયકો નામની પ્રખ્યાત શારીરિક સાત્રની સ્ત્રી શિક્ષક છે તે માદક પદાર્થથી સરીર ઉપર થી અસર વાય છે ? તે જાણવાને પ્રયોગો કરતી હતી કેટલાક વરસ સુધી તેણે ઘણી ઢીડી અને બારિક તપાસ કરી પથાર્યે પ્રયોગ દ્વારા સિદ્ધ કર્યું કે માંસાહારી કરતાં વનસ્પત્યાહારીનું બળ, શ્રમ, અને સહનશીલતા ત્રણ ગણું વધારે હોય છે, આમ ચાલીસ જથ્થાની તપાસ કરી તેણે તેના પ્રયોગનું પરિણામ પ્રસિદ્ધ કર્યું અને ન્યાયની ખાતર તેણે પોતે પણ વનસ્પતિનો ખોરાકજ લેવો શરૂ કર્યો એ પ્રયોગને માટે એ સ્ત્રી ડૉ. ઠરને ફ્રાન્સની એકેડેમી ઓફ મેડીસીન તરફથી ઇનામ મળ્યું છે. આ બીના વનસ્પત્યાહારી બનવાને માટે ઘણીજ હપીયોગી છે અને તેથી માંસાહારી ગાણુસો વનસ્પત્યાહારી કરતા જોશવર, મજબુત બાધાના અને ઠંડાવડ હોય છે એ દલીલ આપો આપ રદ થાય છે પણ આ દેશના વનસ્પત્યાહારી હિંદુઓ કસરત તથા ખુશ્લી હવાની ખરી દરર પુજતા નથી, અને તેથી, મર્યા વિગેરે નુકસાન કરતા ખોરાક

ખાપ છે, તથા તેમનામાં કુસંધ અને ખરાબ રૂનીઓ જેવી કે બાળ લસ, કળેડા, કન્યા વિકૃત્ય, ખરનારની પાછળ રોડુ-કૂંટલુ અને એક સ્ત્રી છતાં તેના ઉપર બીજી પરજીવી, ઇત્યાદિક કુર્તોએ વાસ કરેલો દોષથી તેઓ ધારીરિક નવા માનસિક એકમાત્ર દુષ્ણ બોમ્બી કમળેર દાનમાં આવી જાય છે.

કોઈ એમ પૂછી શકે છે કે - 'અને ક્યા દિવા કીએ છીએ ? અમે તો માસ વેચાથી લાવીએ છીએ તેથી તેમાં અમને લુ પાપ છે ? તેમને નબ જવાળ જે-મામનો જેમ જોડો વાપર થાય તેમ દિસા જોડી થાય, કાલુ કે મામના વાપરના પ્રમાણમાં દિવા જોડી વતી થાય છે તેથી મામના ખાનારો પણ નિ માનુજ પાપ બાજે છે કેમકે એકી કરનાર અને એરીને માન રખનાર સર ખાજ મુનેદમાર છે વળી મનુસ્મરિમા ન્યાદ મ્યુ છે કે 'પ્રાણીઓને મારવામાં મન આપનાર, મારનાર, મડમ મરનાર વેચનાર, ખરીદનાર રાધનાર, ઉપાડી પાવનાર અને માસને જાનાર એ આદિ ધાનમાં છે' તેની દિસા કળાગ જેટલુંજ પાપ મામ ખાનારને લાગે છે વળી કોઈ કહે છે કે "વગુમા અવગેા રહેલુ માસ ખાવાના દોષ નથી" તેને જવાબ જે-એ વે.મા એરી છટ આપી દોષ તો તે નિગતિનું નિરૂપણ છે એટલે કે-મામ કમપિ ખાવુજ નહિ પણ જે કાંઈને એના વિના બિનકુન માનનુંજ ના દોષ તો તે અપવાદ રૂપે એવા વગુનો સમા રૂબ બારે ખરચ કરીને કર તોજ તેનાથી મામ વપરાય, નહિ તો પાપરી શકે નહિ એનો મનવજ્ઞ જેજ કે માન ખાનુજ નહિ.

વેખકનો દંતુ મુમતમાન બાધજોને કે અસુક વ્યક્તિને આરોપ કરવાનો નથી, પરંતુ તત્વાત્વનો વિચાર કરી માચી વાતનું નિર્મિશ્ણ કરાવવાનો કે મુમતમાનો દિસા કરે છે અને દિદુઓ નથી કળા, એમ પૂછી શકેવાનું નથી મુસતમાનોમાના ઘણા નો એરી દયા પાળે છે કે એક લીકું નાજી પૂછી કાપના નથી, અને શુક્ર એક દાનનું ધણું

દીવ્ય ચનાવે છે પણ દયા ધર્મનો દાવો ધરાવનાર આર્ય બ્રાહ્મણો-
માના કેટલાક ધર્મન નામે ધર્મી । ચનારી નિર્દોષ પ્રાણીઓનો વધ
કરાવે છે તે ધણુ જ એ કારક છે ।

ન્યારે એક તરફથી ઇંગ્લાન્ડ, અમેરીકા વિગેરે ખ્રિસ્તી ધર્મના
દેશોમાં હજારો સ્ત્રી પુરુષો, માસનો ખોરાક ત્યાગ કરીને વેશ-
ટેરીયન બને છે ન્યારે તે દેશોમાં શ્રવ યાત્રી હીનચાન અનેક
પ્રકારે વધારે ને વધારે ફેલાતી જાય છે, ત્યારે બીજી તરફ દયા ધર્મ
માટે પ્રજાની પામેલા ભારતવર્ષ-આર્યાવર્તમાં સર્વથી ઉંચા
તથા પવિત્ર ગણાવવાનો દાવો ધરાવતા બ્રાહ્મણોમાના કેટલાક
ધર્મના નામે બિચારા નિર્દોષ જાનનારોના લોહીની નદીઓ
વહેવરાવે એ ખરેખર અદ્ભુતસાક્ષરક છે । જતર, નવગરી, દુગેરા,
અને યમુના બહાને લાખો અનાવ્ય પ્રાણીઓના ભોગ વર્ષોના આ
પવિત્ર ગણના દેવમાં ધર્મના બહાને અને દેવીના નિમિત્તે અપાય છે

ન્યારે કોઈ પણ દેવી જગતજનનિ તરિકે કહેવરાવનાનો દાવો
વગવતી દોષ, ત્યારે તે પોતાના નિર્દોષ છોડી દિ આ પોતાના દેખનાં
કર નાણુઓના હાવલી ચતી જોઈજ શકે કેમ ? સાધારણ મનુષ્યણી
ગમે તેની નિર્દોષ દોષ, તોપણ તેને પોતાના પ્યારા બચ્ચા તરફ કહ
રતી પ્રેમ રહે છે ત્યારે દેવી તો જગતની માતા વધાનો દાવો ધરાવે
છે તે શુ નિર્દોષ ચતી હશે ? હા નહીં । પરંતુ એમાં દેવીને
કાં દોષ નથી, તેના કહેવાના બચ્ચા પોતાના પાપી પેટને માટે,
અગર તો કોઈ બીજા સ્વાર્થથી એવું નિદનીય, પાપી અને દૂર કામ
કરે છે અથવા કરાવે । પણ દેવીને મામ પ્યાઈ નથી તેમ તેને નિર્દોષ
પ્રાણીના જન સેવા પણ ગમતા નથી જો તેને મામ જોઈતું દોષતો,
શ્રવના ખોડકાને રાત્રે મહિમા પુરે-દેવીને મારી આવો હશે તો
તે ખાઈ જશે જો તે " " હશે તો તેને ચૂસી સેરો, ને

સવારમાં મંદિરમાંથી મુકડું નિકળશે, પણ જો જીવતો ઘોડો નિકળે તો જાણવું જો-દેશને માત્ર પ્રિય નથી અને તે પરમકૃપાળુ દયાનીજ પ્રતિ છે પણ પોતાના પાપી પેટને માટે મૂર્ત લોકો જન્મને અવગણી રહેશે તેથી બિચારા નિર્દોષ પ્રાણીઓના જન સેવકાને છે વળી જો દેવી વાસનાની જાણી હોય તો કન્યાઓનામાં સ્થા પ્રાણીઓ કષ્ટતા નથી ? ત્યાં જઈ વાસના લેઈ આવે ? પોતાના પવિત્ર મંદિરમાં આ માટે લોકોનો ધ્યાન કરાવે ? પણ આ બધું કહેવાના બંધોનું છુતે છુત, લોકોને કમવાતું ને પોતાનો પાપી સ્વાર્થ સાધવાનું જી

આ સ્થળે ઓક્ટોબર સને ૧૯૧૧ ના “વૈદ્યકકૃપતર” નામના માસિકમાંથી વૈદ્ય જરમજી કર લીલાધરના ત્રીએના કન્યા ઉપર તમામ દયાળુ પુરુષો અને બ્રાહ્મણોના પવિત્ર ગુરૂ ઓ શ્રી શ્રી કરાચ્યાર્થે મહારાજનું ખામ ધ્યાન જેવવા નાગું છું

“અબાટમા કુ મે નહુ દીવસ સ્થો, અને જો ત્રણે દીવસો”
 “મા જા કમતસીમે અબામવાનીને પશુઓનો ભોગ ધરવાના”
 “નિર્મલ્યુ થયા હતા પરમપાવની, જગતજનનિ મહા દયાળુ મહાદે”
 “વીની બહારની વેદી ઉપર રક્તની નદી જેવામાં આવી, અને”
 “પરમપવિત્ર બ્રાહ્મણો જો નહીની આસપાસ હાથમાં પાના પોષા”
 “અને ગૌમુખી સે/ મેડેલા જેવામાં આવ્યા શી બ્રાહ્મણોની અધમાં”
 “વસ્થા” અને ધર્મની દૃઢતા”

મહાશયો ! જરા વિચાર કરો, જે પરમ માતિનું સ્થળ તેને કૂર જમરાખનું ઘર બનાવનાર એવા બ્રાહ્મણોને શી ઉપમા આપી શકાય ? અબામવાનીનું મૂળ ધામ સિંધમાં આવેલા નગરઠઠા સહેરમાં હતું તે મુમલમાંનોએ વડ્યુ, અને દેવીના ધામમાં હિસા કરી તથા કુવામાં ચામડા નાખ્યા તેથી તે સ્થળ અપવિત્ર થયું એમ ગણી મહાદેવી ! પવિત્ર આરાધનમાં પધાર્યું ત્યારે એવા પવિત્ર માણના

મનુષ્ય તેમનાંજ દેખના તેમના પવિત્ર ધામમાં આવું કૂડ અને ધાનની કામ ચાલે તો એ મહાદેવીમાં દેવાયતન શી રીતે રહે ?

ધણા વ્યાળુ દેશી મહારાજાઓએ પોતપોતાના રાજ્યમાં નવ રાત્રી, દશેરા અને ચરમા પ્રાણી વધ થતો બધ કર્યો છે વળી ગયા દશેરાને દીવસે શીરાજીપોરના બગાળાઓએ કાળીમાતાને જનાવરોનો ભોગ નહિ આપના તેને બદલે માન મેવા, મીઠાઈ આપવાનો કનવ કરેલો છે તે સ્તુતિપાત્ર છે તેજ પ્રમાણે બીજા દેશી મહારાજાઓ પણ પોતાના રાજ્યમાં આવી, ધર્મને વ્હાને થતી દિસા અને ગૌવધ બધ કરી પોતાની રાક પરુ-પ્રજ્વળના આસિર્વાદ લેગે, એવી આશા રાખવામાં આવે છે

“પ્રાણીપ્રાકાર”ની યુગ્મ અને તે માથે વિનતી પત્ર મોકલવાના ધણા દેશી મહારાજાઓએ એવી દિસા બધ કરાવી છે તેના દેહનાક પત્રો આવેલા મોજા છે પણ મ્થળ સંકાયને લીધે બધા પત્રો મૂકી રાખેા નવી તોપણ નેકનામદાર, દિગ્દાહનેમ પાનણપુરના નવાબસાહેબ બદામનો આવેલો પત્ર આ નીચે પ્રમાણે છે

“શ્રી અમનવાદ મધ્યે લીઆકત દીવાર કવિ સાકળચદ પિતા બખસને માનમ ધાય જે તમારો પત્ર તા ૨૨-૬-૧૦ નો આવેલ તેની હકીમ્ન મેશન થતા બતાવવાનું કે બેશક મુગા પ્રાણીઓનું રક્ષણ કરવું, એ મહાન સત્તાધારી કૃપાળુ પરમેશ્વરની સપુર્ણ મહેરબાનીઓ પોતાના ઉપર ઉતારવાનું મોટું માધન છે, તેમાં કોઈ પણ મુખ્યથી બીજો શબ્દ બોલાય તેમ નવી તેવી આ સર્વ માન્ય બાબત છે

અમારે ત્યાં પણ નવરાત્રી પ્રમગે આવી પ્રાણીદિસાની કાષ્ટ ક્રિયા થતી નવી અને તે શિવાય બીજા દરેક પ્રસંગે આ બાબત જેમ બને તેમ ઓછી કડવા અમારા ખરા જીવરથી પ્રયત્ન કરીએ છીએ. મહાન પ્રભુ આ બાબતમાં સજિના દીસોમાં સુખમ હુલ્લાસો

ખોલી શુભ પત્તા ભગવા કડે એવી પ્રાપ્તિ તે દીનાનાથથી જરી
છે * * * * * તેની વધારે લખવાની જરૂર નથી

હજુર હુમાનના શબ્દો કે ઉપર મુજબ હુકમ મારકે નિચે ન
કે ૬, તે ને પુરો હાંવાય છે ' માહેન થી હજુર હુમાથી

હજુર કારકન ચમનના નવજાનના વચાવોઅ

એ પ્રમાણે માંસના ખોરાક અને પ્રાણિહિ માની વિરહના હુક
વિરેચન કર્યું, વળી ડોકર દી.એસ નીકોલસ એમ ઢી નહે છે
કે ૬ ફૂલ અને અનાજ એ ખાણુએ દુબલી અને ત દુસ્ત
ખોરાક છે માનસિક અને શારીરિક બધા માયી તખના પનાથેભા
ને શ્રેષ્ઠ છે તે ખાણુએ ન-દુસ્ત એ છે અને હુમાથી મુક્ત કરે
હ માણમના ખાનામા જોઈતા સધળા તત્વો પુરવા જરૂરમા તેમા
નહેના છે વનરૂપિ ખોરાકથી આ રૂં ફાલ મપળના અને
આનંદ મળે છે ફરે ધધાદરીના માટે રેક દેશમા અને ફરેક વનના
માણમર મારે તે શ્રેષ્ઠ ખોરા છે મ જર તેમજ તત્વતાની અરે મરી
જર તેમજ વ મારીન માટે તે અદિતીય ખોરાક છે પ્રાણી ખોરાક
સા ૧૦૧ ફાઈન્ટાર દુધ વિમર કલ્પન રના અને મરો તવા ધણી
વખન ગ્રેમી હોય છે પ્રાણી ખોરા ખાના વિષયનુબંધ અને દુરા
નારી અને હ વળી વિષયનુબંધ લોકો જવદીથી કૌવનલિન ઘઈ
જવદીથી તેઓને ફુલિન હુમાની જરૂર પડે છે અન આવી રીતે
તેઓ વિતાવના નર્તિ આવના જાય છે "

ઉપર મુજબ સર્વ પ્રમાણે મામને ખોરાક અને પ્રાણીઓની
િ ના દેખીતા નુશાનમરક અન પાપના ખીજરૂપ છે તેમ છતા માસનો
ના દેખાદેખી વધી જવાથી હજરો ઉપયોગી પુ-પ્રાણીઓ
કસાર્કતા ભોગ વઈ પડે છે એ ઘણજ ખે કારક છે કોઈ
પણ ધર્મ શાસ્ત્રમા કોઈપણ પ્રસંગે મા પ્રાણીવધ કરવાનું છેજ
નરિ પરતુ અવના સાનનુઓએ પાળથી કપોન-કલ્પન
અર કરી અવજા તો મળમા વિવિધ પ્રમાણે રીજમેજ કરી

જનમમાનને અવળે માર્ગ દોર્યો છે. પણ હવે વિચારશક્તિરૂપ
મૂર્ચનો ઉબય થયો છે ને પશ્ચિમાત્મ હજારો વિદ્વાનો પ્રાણીહિંસા
અને પ્રાણી ખોરાકથી વિરુદ્ધ પડી દયાદેવીના ઉપાસક બયા છે
ને લાખો લોભે માત્ર અને હિંમત તજતા આવે છે આવા મુધરેતા
જમાનામા અહા ! ત્યાંને માટ પ્રખ્યાત પામેવા હિંદ જેવા આર્ય
ગ્રામા વનને નામે ધોગ પાપ વાય છે તે અશ્વસોચની વાત છે ।

જન-તામા કાળીરાટમા-દેવીની સમક્ષ સંકડો નિરપરાધી પ્રાણીઓ
રમને ખુલ્લો વેરેાય છે પણ વિચાર કરો કે આથી આપણા દેશની
દેવી અવતરિ અને અવમાવસ્વા હિં પ્રતિદિન વાય છે ખેતીવા
ડીના સાધનો પશુઓની અજને લીધે નબળા થઈ ગયા છે અને
અનાજની મોથવારી દુખાવડ વધ પડી છે ફળ, ધી વિગેરે માત્વિક
પાયા ધણાજ મોટા વર્ગ ગયા છે દુધાળ વારવાર ત્રાપ મારે છે
તેના વખતમા હજી ચેતવામા નહિ આવે તો બવિખમા આપણી દેવી
અવમાવડા થશે તેનો પૂર્વ પ્રખ્યાત કરી જેમ જાને તેમ જવહીની
દેશની ઢાલત અને રાજ્ય પ્રજાના ખજાના ૨૫ પ્રાણીઓની
હિંસા બાટની માસ લક્ષણનો ત્યાગ કરો એ- / અર્- / અ-
ર્જ છે મિબદુના અનુ ।

અને ઘણાજ હાપૂર્વ હવાલો આપવામાં આવે છે કે “ પ્રાણી-
હિંસા અને પ્રાણીખોરાક નિષેધ ” નામનું અનિ ઉપયોગ
પુસ્તક, આ પુસ્તકમાનું છે હું નહિ લખવામા અને મતભાદર થઈ
પડ્યું છે તે પુસ્તક ગદ્યમા લખાશેલું છે તેમા શાસ્ત્રોક્ત ઘણા દાખના
મામલમુજુ અને હિંમતી વિરુદ્ધના છે એ પુસ્તકનો ખાસ બહેનો
રેનાવો થવાની જરૂર છે વેરક ગિલાસ માણસોએ ખામ કરીને ને
પત્તક મનન કરવાની જરૂર છે, તેની પ્રમ્તન રૂ ૦-૫-૦ છે, તેના
કર્તા મોતીલાલ મનસુખરામ શાસ્ત્રી કે અમરાવાત-ગાર માનુર
નખેથી મળી શકશે

આ. ગી. શાસ્ત્ર. લેખક

ધન્યવાદ

આ પ્રાણીપોકાર ' નિદોઃ અવાચક પશુ-પ્રાણીઓના કમલુ
જનક કથન રૂપે ' પવનધર રચી તેની પહેલી આવૃત્તિની ૧૫૦૦૦
પ્રતો ઉદાર જૈન મહત્ત્વેની મંત્રથી છપાવી જનસમાજમાં મકન
વહેતી તે લોકપ્રિય થઈ અને તેથી ઘણા નીરાપરાધી પ્રાણીઓનો
બચાવ થયો તે ઉપરથી વિશ્વવિખ્યાન, વિભાગવિજ્ઞાન, વિભાકર, યુગ
પ્રધાન ન્યાયાભોનિધિ, શ્રીમદ્વિજયાનંદસૂરિયર ઉદ્દેશ્યાત્મારામજી
મહારાજના પ્રસિધ્ધ પરમદયાલુક સવેગીગીતાર્થ મહામુનિરાજ
શ્રીહંસવિજયજી સાહેબે આ પુસ્તકની ૨૦૦૦ પ્રતો મહારાષ્ટ્ર
બાપામા નૈયાર કરાવી પરાંપકારાય વહેચાવી

વળી પબ્લન વિગેરે યથોચ્ચા હિંદી બાપાના પુસ્તકની ૦૧૨૦
જાણાયાથી ઉચ્ચા યુનિમહારાજએ સુરતનિવાસી આવક કુંજ બુધગુ
જવેરી સાહાઅચ્ચદજી નગીનચદજીને ઉપદેશ આપી તેમની
સુકમાણીથી આ પુસ્તકનો હિંદી બાપામા પુનરાદાર પડિત પુખ્ત
થઈ રામાજી પાસે કરાવી તેની ૧૦૦૦૦ પ્રતો પ્રમિદ્ધ કરાવી ધજોજ
ઉપકાર કયો ત્યાર બા. આ યુજરાતી બાપાના પ્રાણીપોકારની માગણી
દયાલુક માણસો તરફથી વડ તેથી તેક સાહેબનાજ ઉપદેશથી સુરત
નિવાસી જૈન બા.નીન સદ્મહત્ત્વેની મહત્ત્વથી આ આવૃત્તિનો ફરીથી
ઉદ્ધાર થયો તેથી ઉચ્ચ મહામાન્યવર મહાશયોનો તેમજ આ પુસ્તક
વાચી હિંદુ-મુસ્લિમ-ખ્રિસ્તી-પારસી આદિ મહાશયો જોજો નિદોઃ-
મુંગા પ્રાણીઓના પ્રાણ બચાવશે તે સર્વેને ગ્રેમ પૂવક અનતાનન
ધન્યવાદ આપી કૃત્તાવ થઈ હુ. આ પરમકૃપાળુ પરમાત્માની પ્રાર્થના
કરી છુ કે તે દયાળુ મહાપ્રભુ વાચ્યમ્મદના અત કરણમાં નિવાસ કરી
મારો અને સુજનોનો પ્રયાસ સદૃશ કરશે જોજ અભિનાયા છે
રાયપુર આમળાની પો. - } પ્રાણીમાત્રનો પુનીતમિત્ર
જી.મ.વાદ. } સાકળચર્ચ પિતાજીવરદાસ શાહ.

આભારપત્ર

આ પ્રાણીપોષકાગ્રી પુનરાવૃત્તિ ઝાવવામા મુસ્લ નિવાસી નીચે જણાવેના ઉદાર, મદ્યહમ્યોએ નીચે પ્રમાણે પૈસાની મ. કરી છે તેથી તેમનો અત કરણપૂર્વક આભાર માનવામાં આવે છે

૫૨ શા કાલાભાર્ષ ધનજીભાર્ષ	૫૨ શા હીરાચદ ખીમચદભાર્ષ
૫૦ ઝવેરી નગીનદાસ કપુરચદ	૧૫ શા દીપચદ બીમજી
૧૫ શા નાનાભાર્ષ દેવચદ	૧૧ શા. નેમચદ નાથજી
૧૦ શા મગનલાલ નાનચદ	૧૦ શા મોતીચદ હીરાચદ
૮ શા બાબુભાર્ષ નારણરાય	૭ શા દીપચદ શુભાચયદ
૧ શા રીગચદ મુળચદજી	૫ શા ઉમેદચદ ખીમજી
૩ શા પુનમચદ હીરજી	કુલ ૩ ૨૪૧

જાહેરખબર

નીચેના પુસ્તકોની ગુજ પ્રતો ગી છે તેથી જે સજ્જનોને તે મગાવવાની મરજી હોય, તેમણે તાકીદથી ની પી થી અગર રોકડી કિમ્મત મોકલી મગાવી લેવા મહેબાતી કરવી (ટપાલ ખર્ચ મ ગાવનારે પોતાને સિર મમજવુ)

કુમાર વિહાર સત્	કિમ્મત ૧—૪—૦
હસ વિનોદ આટતિ પહેલી	„ ૦—૧૦—૦
નિનિર્પણ આટતિ પહેલી	„ ૦—૨—૦
જનતત્ત્વમાર ગુજરાતી બાબતર	„ ૦—૨—૦
ગાક્યોના ઝગડા અને પનિનો પસ્તાવો	„ ૦—૧—૦
મોડીયાને સિખામણ	„ ૦—૦—૬

શ્રીહસવિજયજી જેન લાયબેરી
સુભાવાડે મહોની પોળ-અમદાવાદ.

ચસ્મા! ચસ્મા!! ચસ્મા!!!

ખાસ વિનાયકથી મગાવેલા ખગ ધેળણના 'ચસ્મા' અમારા ત્યાંથી ધબાજ સરના આવ્યા મુજો દાકતરી ચસ્માની પેગીમાંથી આખ તપાસી ચસ્માનો નજર અદ્ભુત દાગી આપવા માટે ખામ અનુભવી ડોક્ટર રોકવામાં આવ્યા છે તે સીવાય મોતીઆના ચરમ તના ચસ્માની ફેમો, ઇલ્યુમીનીયમ, ગેન્ડગેડ, કેરેટ રીજેર મુજો દરેક જાનના કુપાઉન્ડ ગનાસ પણ અમારે ત્યાં મળે છે અમાર ત્યાંથી લીધેનો પેમનના ચસ્માનો નજર એક વરમ સધી પૈસા તીધા વિના ફેરફાર કરી આપવામાં આવે છે એક વરસ પછીથી અમારે ત્યાંથી લીધેલા ચસ્મા અગર જુના પેમનના ચસ્માનો નજર ફક્ત એક રૂપિયો નેર્ડ કાચ ફેરફાર કરી આપવામાં આવે છે જૈનના માથુ-સાંધીઓને નરા લીધા વિના ચસ્મા આપવામાં આવી

ફતેચદ દોસતચદ શાહ,

ચેળતના ચસ્મા તથા ઇંગ્લિશ દવા વેચનાર

નજી દરવાજા—અમદાવાદ.

રુખ્સ ખાલામૃત.

રુખ્સ ખાલામૃત—આ ઓમડ પીવામાં મધુર અને સ્વાદિ રોવાથી છોકરાઓ હોશથી પીએ છે, આ દવા નમગાર્ધ વનાસ ગે કરાઓના રાગે ઉપર બહુજ અમરકાર પાવાથી તેનો ઘણે જ બળેનો ફેલાવો થયેનો છે ને બચ્ચાઓના દરક મેને માટે રુખ્સતુ ખાવા મૃત ધર્મજ કાયદા વાગુ છે ફક્ત કી ખાટલી એકના ખારચાના.

એજન્ડ,

ફતેચદ દોસતચદ શાહ.

નજી દરવાજા—અમદાવાદ.

પ્રજનો સંપૂર્ણ વિશ્વાસ પામેલ, ભુની અને જાણીતી

ધી રાજનગર જવેલરી માર્ટ

માં

કદી નહિ જોયેલી કેસનોના સોના અને ચાંદીના
ખાત્રીવાળા દાગીના, નાણા પાછા આપવાની ગેરંટીથી
વેચાય છે

જ્યા

ખચ્યાને પણ કમાનાની વાસ્તી નથી કારણ કે
એકજ ભાવ અને માયો માલ । ।

પધારો અને ખાત્રી કરો । ।

ધી રાજનગર જવેલરી માર્ટ.

નં. ૪૩૧

ગીચીરોડ

અમદાવાદ

ગોદરેજની તીજેરીઓ !

કયા કયા વપગય છે તે જુઓ

નામદાર શહેનશાહ અને શહેનશાહબાહુ આપણા દેશમાં
વધાર્યા તે વેળા આખો વખત તેઓના તાગ, અવેસન વીગેરે કરોડોની
લાગવળી ગોદરેજની તીજેરીથી થતી હતી.

મુબબની ટકરાવના કરોડોના ખાતાની જાળવણી

ગોદરેજના સાત ચોપાદના દરવાજા કરે છે કરન્સી બેંકના ભાડેને

ગોદરેજના દરવાજા નાનેવા છે-થોકોહામાં બે કમા ગોદરેજને

એક રૂ ૪૦૦૦ નો સ્ટ્રોગઝમ છે અને એક તીજેરી રૂ ૭૫૦૦ ની

એટલી મોટી છે તેમાં ૫૦ માણસ ઉભા રહી શકે. ઇમિટર્સ

બે કમા રૂ ૧૦૭૫૦૦ ની એક મોટી ૩૦૦૦ માણસ વખતની તીજેરી

છે તેમાં ૧૨૫ માણસ ઉભા રહી શકે-હોગકોગ બે કમા રૂ

૧૦૫૦૦ ની એક તીજેરી છે તેમાં ૭૫ માણસ ઉભા રહી શકે

પીપલ્સ બે કમા ગોદરેજની ૪૧ તીજેરી છે મરચ ૮ બે કમા

૧૦ છે એવાયન્સ બે કમા ૮ છે કેડીટ બે કમા ૧૨ છે સ્પીરી

બે કમા ૮ છે પબ્લિક નેશનલ બે કમા ૧૦ છે

સારા કંપનીમાં ૩૩ છે સર આદમજીને ત્યાં ૧૭ છે સર

કુમીનભાઈને ત્યાં ૧૮ છે-સલી અધર્સને ત્યાં ૧૭ છે

ગોદરેજને ત્યાં ૪૫૦ માણસો નાનુક કામ કર છે બ્યારે

બીજા કોઈ પણ તીજેરીવાલાને ત્યાં ૫૦ કરતા વધુ માણસો નથી

બ્યારે ગોદરેજ સાચની હરીફાઈમાં બીજા એક એક તીજેરી

ખાતાને વારે વારે બિરતા ધનામ મેં પાડે ત્યારે ગોદરેજને ફરક

પ્રત્યેક પાછેલા ધનામ-સોનાના ચાક મલ્યા છે

ખાનુ-ગેસ કંપની પાસે, પરેલ-મુબબ.

ઓફીસ-શીવલાલ મુલચંદ વઘીલ

અમદાવાદ રીડર-૧૨૭ સેશન પા

